

Työeläke

Ministeri Stefan Wallin:

**Naispätevyyttä
ei saa hukata**

4

6

10

20

4 Kenellä on varaa olla käyttämättä pätevyyttä?

Tasa-arvoasioista vastaava ministeri **Stefan Wallin** viittaa tutkimustietoon, jonka mukaan naisten johtamilla työpaikoilla menee hyvin myös taloudellisesti.

6 Johtajuus ei ole sukupuolikysymys

Joukko työeläkealan naisjohtajia pohtii sukupuolen vaikutusta urakehitykseen.

10 Toimitusjohtajaksi maalaisjärjellä

Päivi Huotari Melasta kertoo oman tarinansa.

12 Vakuutusasiat uuteen Finanssivalvontaan

Rahoitustarkastus ja Vakuutusvalvontavirasto yhdistyvät.

13 Luotammeko uskomuksiin?

Tutkija **Ville-Pekka Sorsa** kirjoittaa vieraisissa kansissa rahoitusmarkkinoista ja luottamuksesta.

14 Ruotsin rahastoeläkkeessä kyse on periaatteesta

Premiepensionista riittää Ruotsissa puhetta: sijoittajat huokailevat, viranomaiset huolestuvat, poliitikot painostavat ja tiedotusvälineet pauhaavat.

16 ”Vain vakuutusyhtiöt ja pankit hyötyvät höykytyksestä”

Ruotsin rahastoeläkkeessä parhaimmat tuotot käärivät Venäjälle ja Itä-Eurooppaan sijoittaneet.

17 Mitä yksilöllisistä eläketileistä voi oppia?

Jussi Huopaniemen asiantuntija-artikkeli.

18 Työssä jatketaan entistä pidempään

Eri pohjoismaiden eläkkeellesiirtymisikää tarkastellaan ensimmäistä kertaa samalla mittarilla.

19 Eläkkeelle siirtymisiän nousu tasaantui

Eläkeikä hivuttautuu joka tapauksessa ylöspäin sen mukaisesti, mitä Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskelmissa on arvioitukin.

20 Lääkäreiden taito arvioida toimintakykyä paranee

Facultas-projekti paneutui potilaan toimintakyvyn arviointiin. Lääkärien kirjoittamat lausunnot muuttuvat entistä läpinäkyvämmiksi.

22 Krooninen kipu hallintaan

Lääketieteen tohtori **Maija Haanpää** haluaa nujertaa kivun ylivalian kiinnittämällä huomion myönteisiin asioihin.

23 Masennushoidon puutteet ajavat eläkkeelle

Suuri osa masennuspotilaista saa hyvää hoitoa, mutta puutteita esiintyy siitä huolimatta liian paljon. Tuoreen Masto-hankkeen pääsihteerin **Teija Honkosen** haastattelu.

26 Eläkkeiden rahoitus kestoaihe

Informaatikko **Sari Keski-Heikkilä** koosti katsauksen vuoden 2007 uutisista.

28 Lisäpäiväraha ja vuorotetuvapaa arvioitavaksi uudelleen

Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman johtaja **Rauno Vanhanen** sanoo, että nykyisessä sosiaaliturvajärjestelmässä on korjattavaa.

30 Kukista narsut ja muut kiusaajat!

Narsistiset pikkupomot ja hankalat työtoverit aisoihin, patistaa maalaislääkäri **Tapio Kiminkinen**.

32 Pallo hallussa

Informaatikko **Peter Lindström** harjoittaa tutkivaa journalismia yrittäessään paljastaa, paljonko Saddam-min miehiä on pakotettu Irakissa eläkkeelle.

34 Pikasuutari

Pikasuuatari näkee pikavilkaisullakin, ettei koroissa ole korjattavaa ja että pohjat ovat kunnossa. Häneen törmäätte tämän vuoden jokaisessa Työeläke-lehdessä. Uuden sarjan avaa katsaus Suomessa maksettuihin eläkkeisiin. Voiko poliisikoira saada eläkettä?

23

35 Kevään tutkimusseminaarinen ohjelma

36 Nimitykset

36 Luin kirjan:

Keith P. Ambachtscheer:
Pension revolution

38 Yhdyskunta:

Sarjakuva yrittää olla ottamatta kantaa sukupuolten välisiin johtamiseroihin.

39 English Summary

40 Eläketurvakeskuksen julkaisuja

Kannustin ei aina toimi

Eläkkeensaajien ja vammaisjärjestöjen edustajat vaativat työkyvyttömiä aseman korjaamista ennen kuin elinaikakerroin otetaan käyttöön työeläkkeissä vuoden 2009 jälkeen. Vaatimukselle esitetään sellaisia perusteluja, että se saattaa nousta eläkepolitiikan päättäjien neuvottelupöytään.

Tässäkään keskustelussa ei ole kiistetty kertoimen järkeenkäypää tarkoitusta: sillä kannustetaan suomalaisia työskentelemään nykyistä pitempään. Varsin kohtuullisena pidetään, että puolet keskimääräisen elinajan pitenemisestä tulisi työuran jatkoksi ja toinen puolikas jäisi vielä eläkevuosien lisäykseen. Eläkkeellelähdon lykkäämiseen houkutellaan myös 63 ikävuoden jälkeisellä 4,5 prosentin superkarttumalla.

Työkyvyttömillä nämä sinänsä hyvät kannusteet toimivat huonosti. Heidän on vaikea kompensoida kertoimesta johtuvaa eläkkeen alenemista loppuvuosien korkeilla karttumilla, jos työkyky on mennyt sitä ennen. Jotkut voivat käyttää jäljellä olevaa työkykyään työntekoon, mutta maksussa oleva eläke pudottaa karttuman 1,5 prosenttiin.

Kerroin alkaa vaikuttaa ensimmäisen kerran vasta vuoden 2010 jälkeen, kun vuonna 1948 syntyneiden työkyvyttömyyseläkkeet muuttuvat vanhuuseläkkeiksi. Vaikutus on kuitenkin alkuun varsin lievä.

Vanhoja tapauksia kerroin ei koske, koska sitä ei uudistuksen siirtymäsäännösten mukaan sovelleta ennen vuotta 2006 myönnettyihin työkyvyttömyyseläkkeisiin. Nuorena työkyvyttömiksi joutuneiden asemaa parantaa myös iän mukaan porrastettu kertakorotus vuodesta 2010 alkaen.

Näistä pehmennyksistä huolimatta vaatimukselle voidaan löytää perusteita siihen mittaan, että keskustelu jatkuu ja paine nousee. Jos perustelut arvioidaan kyllin vahvoiksi, tulee eksperteille vaativa tehtävä etsiä ehdotus muutoksen toteutustavaksi.

Elinaikakerroimen poisto työkyvyttömyyseläkeläisiltä ei tunnu mahdolliselta haitallisten sivuvaikutusten vuoksi. Tällainen ratkaisu saattaisi houkuttaa jo tavanomaisista ja lievista ikävaivoista kärsiviä hakemaan työkyvyttömyyseläkettä vanhuuseläkkeen kynnyksen lähestyessä. Siinä katoaisi huomattava siivu kannustimien tehosta.

Mahdollinen muutos pitäisi kyetä tekemään myös niin, ettei eläkeuudistuksen keskeisiä innovaatioita – kannustavuutta, elinaikakerrointa ja indeksijärjestelmää – vesitetä. Tässä ei myöskään saisi monimutkaistaa eläkejärjestelmää, kun se saatiin suurin ponnistuksin selkeytetyksi työntekijän eläkeläisissä ja julkisen puolen vastaavissa uudistuksissa.

Tekninen toteutustapa työkyvyttömyyseläkkeitä koskevalle korjaukselle todennäköisesti löytyy, jos muutoksen tarpeesta ja sen kustannusten kohtuullisuudesta muuten syntyy yksimielisyys.

Reijo Ollikainen

TOIMITUS: Päätoimittaja Reijo Ollikainen
| Toimituspäällikkö: Kati Kalliomäki |
Toimittajat: Jouko Moilanen, Anne Niemi |
Toimitusneuvosto: Mika Ahonen, Jyri Juusti,
Minna Levander, Sari Paloniemi, Marina
Paulaharju, Siru Rautio, Minna Rihniemi. |
Osoitteenmuutokset: Fax (09) 148 1172, Puhelin
010 751 2500, palvelupiste@etk.fi | Osoite:
00065, Eläketurvakeskus | Puhelin 010 7511 |
Fax 010 751 2205 | www.etk.fi | 43. vuosikerta
| Työeläke ilmestyy viisi kertaa vuodessa |
Vuosikerran hinta on 18 euroa | Helsinki 2008
| PunaMusta Oy | ISSN 0564-5808 | Kannen
kuva: Juha Rahkonen | Ulkoasu: Ilkka Kumpunen

Kenellä on varaa olla KÄYTTÄMÄTTÄ PÄTEVYYTTÄ?

Työpaikka, jossa molemmat sukupuolet ovat edustettuina aina ylimmälle tasolle asti, on taatusti dynaaminen. Tasa-arvo on myös kasvavassa määrin yrityksille ja organisaatioille imagokysymys. Käsillä olevaa pätevyyttä ei ole varaa hukata.

Näin toteaa tasa-arvoasioista vastaava ministeri Stefan Wallin.

Sosiaali- ja terveysministeriö on kampanjoinut näyttävästi naisten urakehityksen puolesta viime syksystä lähtien. Ministeriö on muun muassa painottanut naisten neuvottelutaitojen kohentamista, samapalkkaisuuden edistämistä ja sekä poliittisen että taloudellisen päätöksenteon jakamista molempien sukupuolten kesken. Lisäksi viime keväänä käynnistyi Isät perhevaapaalle -kampanja.

Sekä naisten urakehityskampanja että isien perhevapaakampanja sisältyvät hallituksen samapalkkaisuusohjelmaan. Hyvää sivutukea ohjelmilleen ministeriö sai Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksesta (ETLA), joka pääsi loppuvuodesta otsikoihin kertomalla naisjohtajien yritysten hyvistä kannattavuusluvusta.

Kannattavuusluvut puhuvat naisjohtajien puolesta

Etlan sanoma oli selvä: naisten johtamat yritykset kannattavat paremmin kuin miesten johta-

mat. Suomalaisten yritysten toimitusjohtajista naisia on kuitenkin vain vajaa kymmenesosa ja hallitusten jäsenistä alle neljäsosa.

Naistoimitusjohtajien yritysten kannattavuus kokonaispääoman tuotolla laskien on 14,7 prosenttia ja miestoimitusjohtajien 12,2 prosenttia. Yritysten, joiden hallituksissa on vähintään puolet naisia, kokonaispääomatulo on 14,7 prosenttia ja muiden 11,5 prosenttia.

Elinkeinoelämän valtuuskunnalle (EVA) tehty analyysi kattaa 91 prosenttia Suomessa vuonna 2003 toimineista vähintään 10 henkilöä työllistäneistä osakeyhtiöistä (14 020 kpl). Yrityksistä 7,6 prosentilla on naispuolinen toimitusjohtaja. Näiden yritysten hallitusten jäsenistä keskimäärin 22,3 prosenttia on naisia.

Tiukemmalla seulalla johtoon

Tasa-arvoministeri Wallin ei ollut yllättynyt ETLA:n analyysin tuloksista.

– Eräs teoria on, että naisjohtajuuden omi-

naispiirteisiin kuuluu jämakkyuden lisäksi empaattisuutta ja muiden työntekijöiden huomiointia. Positiivisen huomion saaminen on äärimmäisen tärkeä osa työpaikkaviihtyisyyttä ja lisää siten myös työn tuottavuutta, Wallin toteaa.

– Itselläni on lisäksi kokemuksia siitä, että äitiys napakoittaa ajankäyttöä arjessa. Ehkä tässä piileskelee osaselitys naisjohtajien yritysten hyviin tuottavuuslukuihin?

Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen ETLA:n tutkimusjohtaja **Petri Rouvinen** toteaa, että keskivertonainen ja -mies lienevät johtamisominaisuuksiltaan kutakuinkin samanlaisia. Johtoasemaan päässeet naiset ovat kuitenkin käyneet läpi ”tiukemman seulan” kuin vastaavaan asemaan päässeet miehet. Petri Rouvisen mukaan johtoasemaan päätyneet naiset ovat keskimäärin johtavassa asemassa olevia miehiä pätevämpiä.

Tutkimuksen analyysissä todetaan, että naisten ja heidän mahdollinen etenemisesteidensä parempi huomiointi ja pyrkimys esteiden poistamiseen voi tarjota yritykselle selvää kilpailuetua. Nais- ja miesjohtajien työurien yhdenvertainen rakentaminen on niin ikään yrityksen etu.

Tutkimusjohtaja Petri Rouvinen painottaa, että organisaatioissa ja yhteiskunnassa olevat miehiä suosivat mekanismit tulisi tunnistaa ja eliminoida. Nais- ja miesjohtajien työurien yhdenvertainen rakentaminen on koko yhteiskunnan sekä yksittäisten organisaatioiden etu.

Vastuunkantajiksi on jo kasvettu

Tutkimusten ja arkkokemusten opetus on ministeri Wallinin mielestä selvä:

– Meillä ei ole varaa jättää käyttämättä naisten potentiaalia millään elämän alueella, ei myöskään taloudellisessa päätöksenteossa.

Wallin toteaa, että työelämässä on kasvava määrä korkeasti koulutettuja, päteviä naisia, jotka ovat valmiita kantamaan mitä vastuuta tahansa. Kehitys koskee myös useita miesvaltaisia aloja ja työpaikkoja.

– Lasikattona, mutta myös lasiseinien, jotka

Stefan Wallinin näkemyksen mukaan sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen tulisi nostaa painokkaammin osaksi työllisyyden ja taloudellisen kasvun edistämistä Euroopan tasa-arvosopimuksen mukaisesti.

– Kilpailukykyisen, vauraan ja hyvinvoivan Euroopan ylläpitämiseksi on välttämätöntä taata miehille ja naisille yhtäläiset mahdollisuudet osallistua työmarkkinoille, ministeri painottaa.

hidastavat siirtymistä horisontaalisesti muihin tehtäviin organisaatiossa, sekä lasiovien, jotka suodattavat naisia pois jo työhaastatteluvaiheessa, murentaminen saattaa kuitenkin viedä aikaa. Mielestäni ollaan kuitenkin nyt hyvällä uralla. Ongelman tiedostaminen, aktiivinen asennekasvatus sekä suora julkinen keskustelu on tärkeä vaihe, ministeri painottaa.

– Uskon, että myös työilmapiiri muuttuu siitä, jos miehet ja naiset tuntevat olevansa todellisuudessaakin tasavertaisessa asemassa johtavia paikkoja täytettäessä, hän lisää.

Entä se perhe?

Urakehitys vaatii myös perheen tukea. Työn ja perheen yhteensovittamisesta on puhuttu jo vuosia. Ovatko miehet valmiit tukemaan äidin uralla etenemistä?

– Suomalaiset isät käyttävät tänä päivänä kiitettävällä tavalla hyväkseen isyyslomaoikeuttaan lapsen syntymän yhteydessä. Sen sijaan liian harva jää pidemmäksi ajaksi kotiin. Tämä johtuu osittain mielikuvasta, että perheen talous kärsii vaikka joskus voi todistettavasti käydä päinvastoin kun isän veroprosentti laskee.

Ministeri Wallin on vakuuttunut siitä, että perhevapaajärjestelmän kehittäminen isäiä kannustavampaan suuntaan johtaa tuloksiin.

– Mitä useampi isä viettää joitakin lapsen ja isän suhteen kannalta korvaamattoman arvokkaita kuukausia yhdessä, sitä useammalla äidillä on mahdollisuus palata työelämään hieman aikaisemmin ja edetä omalla urallaan. Piempään kotona olevia äitejä ei tietenkään saa syyllistää, kuten ei myöskään työelämään palaavia. Kysymys on valinnanvapauden ja jokaisen perheen ikiemien harkintamahdollisuuksien lisäämisestä.

– Me 1960-luvulla syntyneet tulemme antamaan ainakin tässä suhteessa omille lapsillemme tasa-arvoisemman yhteiskunnan, Stefan Wallin uskoo.

Teksti: Pirkko Jyväkorpi

Kuva: www.vn.fi

Vaikka nainen työeläkealan huipulla ei olekaan ihan tavallinen näky, heitä kuitenkin on ja heidän otteensa tuntuu ja äänensä kuuluu. Neljä naisjohtajaa pohtii sukupuoleen perustuvia esteitä ja mahdollisuuksia työeläkealalla. Lisäksi tarkasteluun pääsee naisjohtajuus – onko sellaista ylipäätään olemassakaan?

Työeläkealan naisjohtajat vakuuttavat:

Johtajuus ei ole sukupuolikysymys

Työeläkelaitosten johto on perinteisesti ollut miesvaltaista. Viime vuosina johdotehtäviin on nimitetty myös naisia. Parilla erityislaitoksella on nainen toimitusjohtajana, ja aivan kärkipaikan tuntumassa naisia esiintyy jo jonkin verran. Myös suurten työeläkeyhtiöiden johtoryhmiin naisilla on pääsy entistä useammin.

Myönteisestä urakehityksestä huolimatta nainen työeläkeyhtiön toimitusjohtajana on edelleen varsin harvinainen näky. Vain ahvenmaalaisessa Pensions-Alandiassa eletään jo toista peräkkäistä naistoimitusjohtajan kautta.

– Luulisi työeläkeyhtiöidenkin toimitusjohtajien sukupuolijakauman aikaa myöten tasaantuvan. Työeläkeyhtiön toimitusjohtajalta vaaditaan monenlaisia osaamista ja monia taitoja. En usko, että ketään heistä on valittu tehtäväänsä sukupuolen perusteella, johtaja **Riitta Korpiluoma** Eläketurvakeskuksesta toteaa.

– Sosiaalivakuutus on hyvin naisvaltainen ala ja keski johdossa on jo paljon naisia. Aikaa myöten heidän määränsä myös ylimmässä johdossa tulee lisääntymään, Korpiluoma arvioi.

Eläketurvakeskuksen johtajista kaksi on naisia ja kaksi miehiä. Osastopäällikköiden paikat jakautuvat tasan puoliksi miesten ja naisten kesken.

Haastavat tehtävät kutsuvat

Varman kehitystoiminnasta ja vakuutuspalveluista vastaava johtaja **Eija Kaipainen-Perttula** on huomannut, että yritysten sisäinen henkilöstön kierrättäminen ja johtajapotentiaalin kasvattaminen suosii edelleen miehiä. Naisten kasvulle on tehtävä tietoisesti tilaa.

Työeläkemaailma on eittämättä Kaipainen-Perttulan mukaan miehinen. Muun muassa sekä yrityksiä että työmarkkinajärjestöjä edustavat hallintoelimissä pääsääntöisesti miehet.

– Naisten on vain sitkeästi hakeuduttava haastaviin tehtäviin ja vastaanotettava uusia haasteita. Minulla ei ole epäilystäkään siitä, etteikö nainen voisi olla johtaja siinä missä mieskin. Pärjääminen vaatii tosin paljon työtä, hän painottaa.

Esimerkiksi Kaipainen-Perttula on itse lähtenyt hakemaan uusia tehtäviä ja uusia työpaikkoja. Hän on halunnut laajentaa tehtäväkuvaa ja saada entisten tehtävien lisäksi uusia haasteita. Etsiessään tietoa naisjohtajuudesta Kaipainen-Perttula on havainnut, että tutkimukset kertovat pääasiassa miesjohtajista ja heidän johtamistyyleistään.

– Naisillahan ei ole sellaisia verkostoja kuin miehillä, joiden avulla voisi näyttää osaamistaan. Kun nainen etenee johtajaksi, hallituk-

Eija Kaipainen-Perttula on koulutukseltaan filosofian kandidaatti. Ura vakuutusosalalla lähti käyntiin matemaatikkona Eläkepalvelu Oy:ssä, jossa tutuksi tulivat eläkesäätiöt ja -kassat. Hän siirtyi Ilmariseen, jonka esimiestehtävistä edelleen Eläketurvakeskukseen jaostopäälliköksi. Varmassa hän on ollut vuodesta 1994 lähtien ensin osastopäällikkönä, sitten vakuutus- ja suurasiakasyhteyksien johtajana. Nyt Kaipainen-Perttula johtaa kehitystoimintaa ja vakuutuspalveluja. Hänellä on 150 alaista ja hän kuuluu Varman johtoryhmään.

Riitta Korpiluoma on tehnyt työtä eläkealalla koko työuransa. Oikeustieteen kandidaatiksi valmistuttuaan hän oli töissä Kuntien eläkevakuutuksessa ensin esittelijänä ja myöhemmin jaostopäällikkönä. Eläketurvakeskuksessa hän aloitti lakimiehenä vuonna 1987.

Myöhemmin Korpiluoma sai vetääkseen lainvalmisteluun ja ohjeistukseen keskittyneen jaoston. Korpiluoma nimitettiin lainopilliseksi johtajaksi vuonna 2000. Nykyään hänelle kuuluvat myös henkilöstöky-symykset ja kansainväliset asiat ja hän on toimitusjohtajan varamies.

Filosofian kandidaatti Katri Raatikainen tuli Eläketurvakeskuksen palvelukseen vuonna 1999. Sitä ennen hän oli ollut Ilmarisessa. ETK:ssa hän on toiminut tilastotutkijana, kehityspäällikkönä ja osastopäällikkönä. Esimiesvastuussa hän on ollut vuodesta 2002. Johtajaksi Raatikainen nimitettiin viime vuoden joulukuussa. Hänen alaisuudessaan on ETK:n tietohallinto ja rekisteripalvelut.

Oikeustieteiden kandidaatti Helena Jaatinen ennätti hakea muun muassa asianajajan ja yleisen oikeusavustajan kokemusta eri puolilta Suomea ennen kun hän hakeutui Merimieseläkekassaan lakimieheksi vuonna 1979. Toimitusjohtajana hän on työskennellyt vuodesta 1986 lähtien.

sen jäseneksi tai puheenjohtajaksi, niin hänen täytyy olla todella pätevä, Kaipainen-Perттula toteaa. Hänen mielestään naisen valinta johtotehtäviin todistaa yrityksestä vielä nykyäänkin avarakatseisuutta.

Haetaan parasta tekijää

Tuoreeltaan Eläketurvakeskuksen rekisteripuolen johtajaksi nimitetty **Katri Raatikainen** uskoo, että nykyisin haetaan jokaiseen avoimeen työpaikkaan paras tekijä – oli hän sitten mies tai nainen.

– Aiemmin johtajien pestit olivat lähtökohdaisesti miesten, mutta nykyinen tilanne työmarkkinoilla ja myönteinen asenne naisjohtajuuden suhteen ovat edesauttaneet naisten urakehitystä, Raatikainen sanoo.

– Nainen pärjää johtajana siinä kuin miehenkin - tutkimusten mukaan jopa paremmin, Raatikainen heittää. Hänen mielestään johtajuus ei kuitenkaan ole sukupuolikysymys.

Merimieseläkekassan toimitusjohtajana yli 20 vuotta toimineen **Helena Jaatisen** mukaan johtaminen on harvalle myötäsyttyistä – sukupuolesta huolimatta.

– Pääleppäsmäreitä on olemassa, mutta oikea johtajuus vaatii tiettyä ihmistuntemusta, empatiaa ja kykyä asettua toisten asemaan, tiimityön arvostusta, kykyä välittää yhteisön tavoitteita organisaation ja saada ihmiset innostumaan sekä kokemaan työn iloa ja onnistumista, Jaatinen summaa.

– On osattava kuunnella eikä vain edellyttää muilta. Ihmiset puolestaan edellyttävät johtajalta oikeudenmukaisuutta, hän jatkaa.

Riitta Korpiluoma korostaa, että asiaosaimisen lisäksi organisaation johtaminen edellyttää johtamisen ja yhteistyön taitoja - ja ymmärrystä.

– Kysymys on aina erilaisten ihmisten johtamisesta, hän toteaa.

Ne pienet erot

Riitta Korpiluoma toteaa, että hyviä ja huonoja johtajia on sekä miehissä että naisissa. Hänen mielestään nais- ja miesjohtajat saattavat olla erilaisia, mutta erot naisten ja miesten välillä ovat pienempiä kuin erot eri yksilöiden välillä.

– Johtajanakin naiset usein ymmärtävät sanatonta viestintää miehiä paremmin ja ovat usein valmiimpia keskustelemaan perusteellisemmin ja pitempään eri ratkaisuvaihtoehtoja. Miehet taas yleensä pysyvät hiukan paremmin asiassa kuin naiset. Mutta korostan edelleen, että yksilöissä on suuria eroja, ja riippuu enemmän henkilöstä kuin sukupuolesta, millainen ihminen on johtajana.

Myös Katri Raatikainen on ollut havaitsevi-

naa, että nais- ja miesjohtajien välillä esiintyy eroavaisuuksia.

– Naisjohtajilla voi olla vahvuutena parempi tunneäly, mutta se voi kääntyä heikkoudeksi, jos ajattelee liikaa sitä, mitä itsestä ajatellaan. Johtajan täytyy sukupuolesta riippumatta panna itsensä likoon ja toimia innostavana ”joukkueenjohtajana”, hän toteaa.

Katri Raatikaisen tavoin Helena Jaatinen puhuu innolla toimivan joukkuepelin puolesta.

– Me suomalaiset luulemme usein, että asioiden hallitseminen ja organisoiminen on riittävää. Luotamme myös rakenteisiin ja prosesseihin. Työtä voidaan tehdä kuitenkin vain ihmisten kautta ja avulla. Pitää omata tiimihenkeä; eihän kukaan yksin saa asioita aikaiseksi kovinkaan merkittävässä määrin. Ihmisten johtaminen on oikeasti haasteellista, Jaatinen sanoo.

Tieto ja asiantuntemus johtajuuden taustalla

Jaatisen mukaan toimitusjohtajan tehtävä ei ole puuttua kaikkiin yksityiskohtiin, vaan työyhteisölle on annettava arvoa ja luotettava siinä toimivien henkilöiden asiantuntemukseen.

Asiantuntemusta vaaditaan luonnollisesti runsain mitoin myös johtajilta itseltään. Esimerkiksi Merimieseläkekassan toimitusjohtajan työn hoitaminen edellyttää Jaatisen mukaan muun muassa työeläketuotialan ja työeläkejuridiikan tuntemusta. Johtajan pitää ymmärtää sijoitustoimintaa ja -markkinoita globaalissa kontekstissa, mutta myös vakuutustoimintaan liittyviä mekanismeja ja lainalaisuuksia.

Esimerkiksi Eläketurvakeskuksen johtamisen edellyttää monipuolista työeläkevakuutuksen osaamista, jota Riitta Korpiluoman mukaan yhdellä henkilöllä tuskin yksinään on. Niinpä laitoksen johdossa onkin edustettuna monipuolista osaamista: matemaattista, juridista, sosiaalipoliittista, tutkimuksellista sekä tietoteknistä osaamista.

Eija Kaipainen-Perттula toteaa, että menestyminen vaatii luonnollisesti myös lisää opiskelua. Esimerkiksi hän on täydentänyt osaamistaan muun muassa vakuutusmatematiikassa ja johtamistaidoissa.

– Kun hankkii tietoa ja asiantuntemusta, pärjää hyvin eikä joudu ennakkoluulojen kohteeksi. Uskon, että olen pystynyt tuomaan eri tilanteissa esille osaamiseni. Kun tietää asiat, on vahvoilla keskustelussa. Tiedon kautta ja avulla epäluulot karsiutuvat, hän toteaa.

*Teksti: Pirkko Jyväkorpi
Kuvat: Tuulikki Holopainen
Anne Niemi
Juha Rahkonen*

Toimitusjohtajaksi maalaisjärjellä

Mikä on toimitusjohtajan yläpuolella?
Hallituksen puheenjohtaja.
Minä rupean sellaiseksi.

Toimitusjohtaja **Päivi Huotarinen** keskustelu 11-vuotiaan tyttärensä Sadun kanssa on viitteellinen. Se kertoo sen, että tulevaisuudessa työelämässä on enemmän naisia johtopaikoilla. Koulutus, tietämys, varmuus, luottamus, päämäärätietoisuus edesauttavat naisten urakehitystä. Seuraava sukupolvi on eri tilanteessa kuin nykyinen työikäinen sukupolvi.

Melan toimitusjohtajana Päivi Huotari on ollut kolmisen vuotta. Hänet nimitettiin Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen (Mela) johtoon niin sanotusti talon sisältä. Hän toimi lakiasioista vastaavana apulaisjohtajana.

– Tulin Melaan vuonna 1986 ja olin tuttu työntekijä talossa. En kokenut tai en ainakaan suostunut näkemään mitään ennakkoluuloja toimitusjohtajuutta aloittaessani.

Seitsemän vuoden sykliä

Omaa urapolkuaan kuvaillessaan Päivi Huotari jaottelee polkunsaa kolmeen osaan:

– Olen pyrkinyt aina tekemään vastaantulevan työn mahdollisimman hyvin. Minulle on siunaantunut erinomaisia, kannustavia esimiehiä. Minulla on ollut myös tuuria eli olen ollut oikeassa paikassa oikeaan aikaan.

Uralla etenemistä ja kehittymistä Päivi Huotari pitää sopivan haasteellisenä.

– Aina, kun on ruvennut tuntumaan siltä, että nykyinen tehtävä on jo hallinnassa ja ehkä työ on ruvennut jo vähän kyllästyttämäänkin, niin silloin tapahtuu jotakin uutta. Työtehtävät ovat muuttuneet noin seitsemän vuoden sykleissä.

Ennen nykyistä työpaikkaansa Päivi Huotari on toiminut asianajotoimistossa, valtionhallinnossa ja yritysmaailmassa.

Varsinaissuomalainen maalaistyttö

Mela on työeläkelaitos muiden työeläkelaitosten joukossa. Maanviljelijöiden, metsätilallisten, kalastajien ja poronhoitajien eläkelaitos on kiehtonut nykyistä toimitusjohtajaa kahdesta erityisestä syystä. Ne ovat juridiikka ja maatalous.

– Tiedän, että Mela on oikea paikka minulle. Juridiikassa

perehdyin yhtiöoikeuteen ja mietin, että lakiopinnoilla aukeaa monia mahdollisuuksia yritysmaailmassa. Maatalous kiinnostaa minua, sillä olen maatilalla työssä Varsinais-Suomesta. Kotitilani, jota nykyisin pitää veljeni, sijaitsee Liedossa.

Päivi Huotari kertoo, että maataloudessa hän oppi arvostamaan maaseutua ja viljelijöiden työtä. Maatilalla hän oppi itsekin tekemään töitä. Hän uskoo, että maataloustyöt ja elämä maalla kasvattivat maalaisjärkeä.

– Maalaisjärki on joka paikassa hyväksi. Sen käyttämistä on vaikkapa se, että ymmärtää olevan asioita, joihin voi vaikuttaa ja joihin ei voi vaikuttaa, vaan on osattava sopeutua. On olemassa asioita, joita ei voi hoputtaa, vaan niille on annettava aikansa.

– Maatalouden on sopeuduttava luonnon ehtoihin ja koko toimintaympäristön jatkuvaan muutokseen. Organisaation on samalla tavalla oltava joustava ja valmis muutoksiin, kun maailma ympärillä muuttuu.

Kolmen vuoden ajan Melan toimintaa johtanut Päivi Huotari on kokenut maatalouden toiminnan ja sosiaaliturvakan muuttumisen. Tilamäärät ovat vähentyneet ja yrittäjyys on muuttunut. Muutoksen kourissa on ollut myös Päivi Huotarinen kotitila.

– Vanhempani aloittivat lypsykarjatilana. Velipoika on luopunut karjasta ja laajentanut peltoalaa. Nykyinen tilan jatkaajaperhe on hankkinut maatalouden rinnalle yritystoimintaa. Kauran ja ohran viljelyn lisäksi tilalla toimii pitopalvelu.

*Teksti: Pirkko Jyväkorpi
Kuva: Tuulikki Holopainen*

Toimitusjohtaja Päivi Huotarinen mielestä rahalla ei ole sukupuolta. Tasa-arvoinen yrityskulttuuri on hänen mielestään rahanarvoinen.

– Uskon vahvasti, että organisaatio, jossa tasa-arvo näkyy ja tuntuu, on vahvalla pohjalla.

Vakuutusasiat uuteen FINANSSIVALVONTAAN

Vakuutusvalvonta siirtyy pankkivalvonnan seuraksi uuteen Finanssivalvontaan, joka sijoitetaan Suomen Pankkiin. Työeläkeyhtiöiden sijoitus-toiminnan valvonta muuttuu uudistuksen myötä entistä intensiivisemmäksi. Lainsäädännön valmisteluun valvontojen yhdistyminen ei vaikuta.

Ministeri **Antti Tanskasen** johdolla työskennellyt työryhmä esittää uuden yhdistetyn rahoitus- ja vakuutusvalvontaviranomaisen perustamista. Finanssivalvonta sijoitetaan Suomen Pankin yhteyteen. Sitä koskevien asioiden käsittely valtioneuvostossa kuuluu valtiovarainministeriölle.

Työryhmä luovutti esityksensä kuukauden etuajassa hallinto- ja kuntaministeri **Mari Kiviniemelle** ja sosiaali- ja terveysministeri **Liisa Hyssälälle** helmikuun 12. päivänä.

Eläketurvakeskuksen valvonnalle uusi sijainti

Finanssivalvonnan tehtävät vastaavat pääosin nykyisiä Rahoitustarkastuksen ja Vakuutusvalvontaviraston tehtäviä. Sekä Rahoitustarkastuksen että Vakuutusvalvontaviraston henkilökunta siirtyy Finanssivalvontaan vanhoina työntekijöinä.

Entisestä poiketen Finanssivalvonta ei ehdotuksen mukaan valvo siirtymäajan jälkeen liikennehahinko- ja potilasvahinkolautakuntia, eikä sillä ole niiden hallintoon liittyviä tehtäviä. Finanssivalvonta ei liioin vahvista työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan talousarviota.

Työryhmä pitää tärkeänä, että Finanssivalvonnan perustamisen jälkeen selvitetään pikaisesti mahdollisuudet siirtää eräät nykyisin Vakuutusvalvonnalle kuuluvat tehtävät muille viranomaisille. Finanssivalvonnasta pois siirrettäväksi ehdotetaan Eläketurvakeskuksen valvontaa, jonka tarpeellisuutta ja mahdollista sijaintipaikkaa pohdittaneen tuota pikaa.

Johtajan virka määräaikaiseksi

Ehdotuksen mukaan Finanssivalvonnan hallintoeliminä toimivat eduskunnan pankkivalvontuusto sekä Finanssivalvonnan johtokunta ja johtaja. Johtokunta muodostuu viidestä jäse-

nestä, joista valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja Suomen Pankki kukin nimeää yhden jäsenen. Lisäksi johtokunnassa on kaksi muuta jäsentä.

Työryhmä ehdottaa, että johtokunnan tulee vuosittain kuulla valvottavia Finanssivalvonnan tavoitteiden toteutumisesta. Nykyisestä laista poiketen johtajan virkaa ehdotetaan määräaikaiseksi.

Finanssivalvonnan organisaatio tulee työryhmän mielestä järjestää toimintokohtaisesti. Keskenään samankaltaisia taloudellisia riskejä täytyy ehdotuksen mukaan valvoa mahdollisimman yhteneväisesti toimialasta riippumatta.

Kustannukset katetaan valvontamaksuilla

Työryhmä ehdottaa, että Finanssivalvonnan kustannukset katetaan pääosin nykyistä lakia vastaavasti toimenpidemaksuilla ja erityisillä valvottavilta ja muilta finanssimarkkinoilla toimivilta perittävillä veroluonteisilla valvontamaksuilla. Nämä maksut ovat ehdotuksen mukaan keskimäärin yhteensä 90 prosenttia valvonnan kustannuksista. Julkinen valta vastaa lopuista kustannuksista.

Tanskasen ehdotus lähtee nyt lausuntokierrokselle, jonka tarkoitus on olla valmis jo maaliskuun loppuun mennessä. Mikäli eduskunta pääsee käsittelemään asian ennen kesälomia, voi uusi viranomainen nähdä päivänvalon jo vuoden 2009 alusta.

Vakuutettujen etujen turvaaminen tärkeintä

Vakuutusasioiden siirtyminen pois sosiaali- ja terveysministeriön valvonnasta siirtää samalla osan suomalaista sosiaaliturvaa sitä tuntevan ministeriön alaisuudesta.

Sosiaali- ja terveysministeri **Liisa Hyssälä** korostikin heti esityksen saatuaan, että työeläkkeet ja muu lakisääteinen sosiaalivakuutus ovat viime kädessä julkisen vallan vastuulla.

– Finanssivalvonnan on suunnattava nykyistä merkittävästi enemmän voimavaroja työeläkevakuutusyhtiöiden sijoitustoiminnan ja riskienhallintajärjestelmien valvontaan ja analysointiin, Hyssälä sanoi.

Hyssälä korostaa erityisesti vakuutettujen etujen turvaamista.

– Työeläkkeessä on pohjimmiltaan kyse sosiaalivakuutuksesta. Vakuutettujen turva ei saa

jäädä näissä valvonta-asioissaan rahoitusmarkkinoiden valvonnan jalkoihin, hän totesi.

Asiantuntemus keskittyy

Eläketurvakeskuksen toimitusjohtaja **Jukka Rantala** ei ole kannattanut rahoitus- ja vakuutusvalvonnan yhdistämistä organisointikeskustelun aiemmissa vaiheissa.

– Kun yhdistäminen on nyt päätetty toteuttaa, Tanskasen työryhmän esittämä tapa vaikuttaa ihan kelvolliselta, Rantala sanoo.

Hän uskoo, että työeläkeyhtiöiden sijoitus-toiminnan valvonta tulee entistä intensiivisemmäksi ja toivoo, että sen laatu ja tehokkuus paranevat.

Vakuutusallalla valvontojen yhdistämisen on pelätty muuttavan myös vakuutuslainsäädännön valmistelun organisointia. Rantala toteaa, että Tanskasen ryhmän ehdotus ei kuitenkaan vaikuta siihen ministeriötasolla mitenkään. Tanskasen ryhmän tehtävänä ei toimeksiannon mukaan ollut pohtia lainsäädännön valmistelua eikä se tehnyt asiasta ehdotuksia.

– Sitä yhdistäminen tietysti merkitsee, että aiemmin Vakuutusvalvontavirastosta hankittu asiantuntemus tulee yhdistämisen jälkeen Finanssivalvonnasta, Rantala toteaa.

Asiakkaina kaikki suomalaiset

Finanssialan Keskusliitto (FK) tukee Vakuutusvalvontaviraston ja Rahoitustarkastuksen yhdistämistä Finanssivalvonnaksi. FK:n toimitusjohtajan **Satu Huberin** mukaan työryhmän esityksessä on useita hyviä elementtejä.

– Pätevä ja tehokas finanssivalvonta on tärkeä asia koko yhteiskunnan kannalta. Valvonta voi omalta osaltaan ehkäistä kriisejä, jotka pahimmillaan voisivat vahingoittaa koko alaa ja sen asiakkaita. Finanssialan asiakkaita ovat kaikki suomalaiset kuluttajat ja yritykset, Satu Huber sanoo.

– Jos ongelmia ennaltaehkäisystä huolimatta kehittyisi, hyvin toimiva valvonta havaitsee ne ajoissa ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin. Tämä on koko alan etu.

Huberin mukaan on hyvä, että työryhmä on saanut esityksensä valmiiksi etuajassa. Näin uuden viranomaisen toimintaa ehditään käytännön tasolla valmistella huolellisesti.

Teksti: Kati Kalliomäki

Luottammeko uskomuksiin?

► Lontoolaisen konferenssikeskuksen salissa on kaksikymmentä pyöreää pöytää. Jokaisen pöydän äärellä istuu tusinan verran englantilaisen eläkerahastomaailman kermaa – hallituksen jäseniä, konsultteja, sijoitusmanagereita ja tutkijoita Oxfordin yliopistosta. Jokaisella pöydällä on tehtävänään laatia kuvitteelliselle eläkerahastolle sijoitusstrategia ja valita sopivat salkunhoitajat. Suurin osa on saanut sijoitettua varansa aiempaa turvaavammin ja silti tuottavammin. Kaikki ovat oppineet uutta tunnetun konsulttiyhitiön järjestämässä konferenssissa.

Pöytien yhtenä päätehtävänä oli tarkastella omia yksilöllisiä ja ryhmän uskomuksia rahoitusmarkkinoiden toiminnasta ja tulevaisuudesta. Akateemisen delegaatiomme havainto oli, että yksilölliset uskomukset olivat dominoivia, eikä yhteisten uskomusten luominen onnistunut. Käytännössä vanhat ja tinkimättömät rahastopamput sanelivat ryhmän valinnat.

Rahoitusmarkkinoiden epävarmuus haastaa uskomukset

Yhteisten uskomusten heikkoudella on merkitystä: se voi osoittautua kalliiksi. Esimerkiksi **Keith Ambachtsheerin** mukaan vahvojen yhteisten uskomusten laatiminen ja niihin sitoutuminen voi lisätä eläkerahaston sijoitustuottoa jopa prosenttiyksikön verran vuosittain.

Rahastojen hallituksissa istuvien henkilöiden oleellisia kykyjä eivät siis ole vain rahoituskellinen lukutaito ja vahvat omat uskomukset, vaan myös kyvyt ajatella pitkäjänteisesti ja yhteisöllisesti. Koko organisaatiolla on merkittävä rooli hallinnon uskomusten jatkuvassa tarkastelussa. Yhteiset, toimintaa ajavat uskomukset voivat olla yksilöiden omien uskomusten vastaisia. Lopputulos riippuu siitä, millä tavalla uskomuksia organisaatiossa päätetään muodostaa ja niihin sitoutua.

Uskomuksilla on myös vahva yhteys luottamukseen. Varsinkin Suomen oloissa luottamus-kysymys on oleellinen. Työeläkerahastojen hallinnointi kun ei vaikuta välittömästi eläkkeiden määrään, vaan niiden hintaan ja järjestelmän pitkän aikavälin kestävyys.

Voimmeko siis eläkkeiden saajina ja maksajina luottaa siihen, että eläkerahastojen toiminta

perustuu vahvoihin ja yhteisesti jaettuihin uskomuksiin? Auttavatko nämä uskomukset todella selviämään rahoitusmarkkinoiden epävarmuuksista?

Luottamus rahoitusmarkkinoiden toimintaan voidaan jakaa esimerkiksi tiedolliseen ja tunteelliseen luottamukseen. Voimme luottaa tiedollisesti markkinoiden olevan olemassa huomennakin. Luotamme muun muassa siihen, että tulevaisuudessa hintatiedot toimivat kaupankäynnin perusteina, pörseissä vaihdetaan arvopapereita, rahalla on arvoa, ostajia ja myyjiä on olemassa. Toisaalta voimme menettää tunteellisen luottamuksemme, vaikka luotammekin jatkuvuuteen. Emme välttämättä enää usko, että sijoitusstrategiamme toimivat, että valintamme ovat oikeita tai että kukaan haluaa ostaa arvopapereitamme.

Suomessa ei ole liikaa syytä huoleen tunteellisen luottamuksen osalta – toisin kuin angloamerikkalaisissa eläkerahastoissa, joissa sijoitustoiminnan uskomukset ovat paitsi eläketurvan määrittäjiä, myös liian harvojen riittävän perusteellisia tehtävän toteuttamiseen. Meillä uskomukset ovat sisäänrakennettu koko eläkejärjestelmään. Uskomukset perustuvat ennen kaikkea rahoituksellisen asiantuntijuuden kunnioittamiseen. Eläkerahastokohtaiset uskomukset toiminnan ajoituksesta, sopivista hinnoista ja muiden toimijoiden aikeista ovat tärkeitä varsinkin sitten, kun rahastoja aletaan purkaa suurten ikäluokkien eläköitymisen aiheuttaman kustannuspiikin tasoittamiseksi.

Entä tiedollinen luottamus? Eräät kriitikot ovat yrittäneet vuosikymmeniä vakuutella, että usko rahoitusmaailman jatkuvuuteen tulee pettämään eläkejärjestelmät. Tämä tuskin tulee yllätyksenä. Ovathan viimeistä neljää vuosikymmentä leimanneet jatkuvat, syvät finanssi- ja valuuttakriisit ympäri maailman. Usein kriisit ovat olleet turhia, eikä niiden aiheuttama tuho ole ollut alkuunkaan luovaa.

Tarkasteluun kansainvälinen rahoitusarkkitehtuuri

Viimeaikaiset rahoitusmarkkinatapahtumat eivät ole luottamusta juuri lisänneet. Erilaisten arvopapereiden huolimatton niputtaminen yh-

teen, luottoreittaajien epäselvä yhteiskunnallinen rooli ja amerikkalaisten subprime-asuntolainojen pettämisen aiheuttama myrsky ovat olleet huolestuttavia kehityskulkuja. Ei siksi, etteikö tällaista olisi osattu ennakoita, vaan siksi, että rahoitusmaailma ja sääntelijät ovat osoittautuneet kyvyttömiksi kehitykseen vastaamiseen.

On selvää, että nykyisenlaiset rahoitusmarkkinat eivät ole ikuisia. Pelkästään markkinatiedon luonne ja sen käyttötavat muuttuvat lähes päivittäin. Olemme kuitenkin riippuvaisia nykyisistä rahoitusmarkkinoista ja niihin perustuvasta asiantuntijuudesta.

Toisin sanoen voimme hyvillä mielin luottaa siihen, että eläkerahastojemme uskomukset ja niiden mukaan valitut sijoitusstrategiat ovat riittävän vahvoja toimintaan valitsemallamme polulla. Mutta uskommeko todella siihen, että tämä polku todella johtaa oikeaan paikkaan? Tienviitat kun näyttävät puuttuvan, karttaa ei ole ja kompassiammekin osaavat lukea vain ani harvat.

Kansainvälinen yhteistyö on avain polkumme viitoittamisessa. Luottoreittaajien roolin uudelleenpohdinta, hedge-rahastojen läpinäkyvyyden lisääminen sekä sääntelystä vapaita tiloja tarjoavien veroparatiisien ja tiukan pankkisalaisuuden maiden kontrollointi ovat tärkeitä ensiaskeleita. Yleisen kansainvälisen rahoitusarkkitehtuurin uudelleenpohdinta tulee sekäin olemaan välttämätöntä jo lähitulevaisuudessa.

Mutta miten saada yhteinen etumme kaapeiden kansallisten ja eturyhmäetujen edelle näistä neuvotellessa? Kas siinä haaste demokratialle!

Ruotsin rahastoeläkkeessä kyse on

Periaatteesta

Pörssikurssien maailmanlaajuinen notkahtelu ja Amerikan talousvaikeudet saattavat huolestuttaa montaa ruotsalaista, sillä osa heidän eläkkeestään karttuu tai jää karttumatta itse valitun sijoituskohteen mukaan. Taitaville ja aktiivisille sijoittajille pörssipelaaminen on oiva mahdollisuus kerätä eläkepottia. Kaikki eivät ole yhtä onnekkaita.

”Parhaimpien ja huonoimpien rahastojen välillä on suuria eroja. Katso eläkkeesi perään!”

Näin ruotsalaisia pelotellaan lähes päivittäin tiedotusvälineissä. Yksilöllisiin sijoitusvalintoihin perustuvasta rahastoeläkkeestä eli premiepensionista on tullut kahdeksassa vuodessa pysyvä osa ruotsalaista lakisääteistä eläkejärjestelmää, mutta ainakin julkista keskustelua seurattaessa voisi väittää, että aivan luontevasti se ei kokonaisuuteen istu kaikkien mielestä vielääkään.

– Pahinta on epäterve stressi, jota rahastoeläke lietsoo kansalaisiin, eläkejohtaja **Ole Settergren** Försäkringskassasta kiteyttää.

Kritiikkiä ja kehuja

Ruotsalaisen median, elinkeinoelämän ja poliitikkojen kiinnostuksesta rahastoeläkettä kohtaan voisi päätellä, että kyse on kokonaiseläkkeen kannalta suuresta asiasta. Kuitenkin se vastaa peruseläkkeen maksusta vain 2,5 prosentin siivua. Leijonanosa eli tuloperusteinen vanhuuseläkemaksu on 16 prosenttia palkasta.

Ole Settergren toteaa, että premiepensionissa onkin kyse suuresta, periaatteellisesta asiasta.

– Lakisääteiseen eläkevakuutukseen on istutettu elementti, jonka tuotosta kansalaiset vastaavat itse. Voidaan tietenkin kysyä, sopiiko tällainen ylipäättään pakolliseen järjestelmään, hän sanoo.

Settergren toteaa kättelyssä, että hän on rahastoeläkettä kohtaan kriittinen.

– Mutta systeemi toimii eittämättä hyvin ja siinä on monia myönteisiä piirteitä. Niistä ensimmäiseksi mieleen tulee järjestelmän hallinnollinen keveys. Siinä ei ole valittamista. Jos kerran tällaisen mekanismin haluaa mukaan osaksi lakisääteistä eläkettä, niin voisi sen paljon huonomminkin tehdä, Settergren myöntyy.

Poliittinen tahto lisätä sijoittamista

Settergren palauttaa mieliin viime vuosituhanen lopun, jolloin Ruotsissa oli valtava poliittinen paine saada aikaiseksi uudenlainen ja yksityissäätämisen elementin sisältävä eläkejärjestelmä.

Poliitikot saivat hänen mukaansa sen, mitä halusivat.

– Ja he halusivat jo ennestäänkin sijoittamisesta innostuneet ruotsalaiset sijoittamaan entistä enemmän ja entistä aktiivisemmin.

Vielä tuolloin Chilen mukaista yksilöllisten eläketilien mallia pidettiin kansainvälisenäkin varsin onnistuneena ja kiinnostavana ratkaisuna. Sittenmin chileläinen talouskriisi on näytännyt kolikon huonommankin puolen.

Luonnollisesti myös ruotsalaiset rahastojen tarjoajat, muun muassa pankit ja vakuutusyhtiöt, odottivat uuden eläkejärjestelmän syntyä enemmän kuin innoissaan. Rahastoeläkettä varten perustettiin myös oma, modernin habituksen viranomainen, Premiepensionsmyndigheten (PPM).

Masentava alku

Rahastoeläkkeen alku ei ollut Ruotsissa auvoisen. Järjestelmä lanseerattiin suurin odotuksin

vuosituhannen vaihteessa eli juuri silloin, kun pörssikurssit olivat korkeimmillaan. Kansaa kannustettiin laajalla rintamalla valitsemaan itse sijoituskohteet monen sadan rahastosijoittajan tarjonnasta.

Parhaimmillaan aktiivisiksi sijoittajiksi ryhtyi kolme neljäsosaa ruotsalaisista. Erityisen innostuneesti eläkerahojaan ryhtyivät pörssiin sijoittamaan ne, joilla ei enää kokonaisuuden kannalta ollut paljon hävittävää. Esimerkiksi ikääntyneet pohjoisruotsalaiset valitsivat rahastoja rohkeasti.

Ajoitus oli kuitenkin epäonnekas. Pörssikurssit kääntyivät jo rahastoeläkkeen ensimmäisenä vuonna laskuun, ja aktiiviset sijoittajat saattoivat vain todeta säästöosuutensa huvenneen. Osakesäästäjälle tarvittavaa pitkäjänteisyyden hyvettä ei kaikilta löytynyt, ja sijoittamisinto hiipui.

Valtiollinen rahasto tuottoisin

Ruotsalaisessa rahastoeläkkeessä on ollut kaiken aikaa mahdollista jättää oma sijoituspäätös myös tekemättä. Tuolloin valtiollinen rahasto, niin sanottu sjunde fonden, hoitaa sijoittamisen vakuutetun puolesta. Aktiivisen sijoittamisen kannattajien harmiksi valtiollinen rahasto on saanut kokonaisuudessaan vakuutetuilleen kaiken aikaa parasta tuottoa. Tämä ei ole ollut omiaan lisäämään ruotsalaisten intoa tehdä omia ratkaisuja.

– Poliitikot, PPM ja rahastojen tarjoajat toivoisivat, että ruotsalaiset seuraisivat sijoituksiinsa tarkasti ja vaihtaisivat herkästi rahastosta toiseen suhdanteiden mukaan. Mutta näin ei tapahdu. Ihmisillä on niin paljon muutakin tekemistä kuin miettiä sijoituspäätöksiä arjessaan, Settergren toteaa.

Ole Settergen kehottaa ruotsalaisia unohtamaan pakkosijoittamisen, vaikka viranomaiset ja sijoittajat kuinka ahdistelisivat rahastoeläkkeen kanssa.
– Stressiä ei kannata tästä syystä hankkia. Sijoituspäätös on aina vapaaehtoinen, hän muistuttaa.

Rahastoeläke osa ruotsalaista eläketurvaa

▶ Premiepension eli rahastoeläke on osa ruotsalaista peruseläkettä, jota kutsutaan nimellä den allmänna pensionen. Se jakautuu kahteen osaan, tuloperusteiseen vanhuuseläkkeeseen (inkomstpension) ja rahastoeläkkeeseen (premiepension). Ilman ansiotuloja jäävät turvataan takuueläkkeellä (garantipension).

Tuloperusteinen vanhuuseläke määräytyy maksettujen vakuutusmaksujen mukaan. Se on näin ollen maksuperusteinen. Maksu on 18,5 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta tuloista. 16 prosenttiyksikköä maksusta kartuttaa ansaintaeläkettä ja 2,5 prosenttiyksikköä rahastoeläkettä, jonka sijoittamisesta päättää kukin vakuutettu itse. Tämän vuoksi ruotsalainen rahastoeläke lasketaan niin sanottujen yksilöllisten eläketilien joukkoon kuuluvaksi järjestelmäksi.

Useimmilla ruotsalaisilla on lisäksi ammatin tai toimialan mukainen eläke, tjänstepension, ja monet säästävät vielä päälle yksilöllistä eläkevakuutustakin.

Hän sanoo, että rahaston vaihtaminen ja koko sijoittaminen on sinänsä tehty helpoksi.

– Rahastoja valittavaksi on vain aivan liian paljon, peräti 800. Kuka näiden perässä jaksaa pysyä? Mielestäni pitäisi harkita, voisiko rahaston tarjoajien määrää jotenkin rajoittaa.

Settegren pohtii myös PPM:n asemaa vakuutetun ja rahaston välikätenä.

– Rahastoilla on vain yksi asiakas ja se on PPM. Se on suurasiakkaana onnistunut neuvottelemaan kulukustannukset alas, joten vakuutettujen kannalta tämä on hyvä asia. Mutta rahastojen tarjoajat valittavat, ettei heille synny aitoa asiakaskontaktia vakuutettujen kanssa. Toisaalta he saavat PPM:ltä rutkasti sijoitusmassaa, mikä on luonnollisesti rahastojen tarjoajien mieleen.

Samoilla ansioilla erisuuruisia eläkkeitä

Ole Settergen ei kuitenkaan ole eniten huolissaan rahastojen määrästä tai niiden vaihtamisesta, mutta rahastoeläkkeen mukana seuraava eriarvoisuus mietityttää. Hänen mielestään on yksinkertaisesti väärin, että jotkut saavat suoremman lakisääteisen eläkkeen samoilla tuloilla kuin toiset.

– Samalla minun täytyy antaa tunnustusta rahastoeläkkeelle sen vuoksi, että järjestelmään on leivottu sisään aito vakuutusperiaate. Sen mukaan vakuutetun kuollessa ennen eläkeikää hänen sijoittamansa rahat jaetaan tasaisesti kaikkien vakuutettujen kesken. Korvamerkityn rahan saa korvamerkityksi omaisilleen vain erillisellä vakuutuksella, Settergren toteaa.

Teksti: Kati Kalliomäki

”Vain vakuutusyhtiöt ja pankit hyötyvät höykytyksestä”

Lehdistöpäällikkö Kristina Kampin (PPM) voisi kuvitella olevan turhautunut virkansa puolesta ruotsalaismediaan. Lähes minkä tahansa lehden tai tuutin kun avaa, niin sieltä vyöryy päälle kriittikkä rahastoeläkettä kohtaan. ”Kukaan ei vaihda rahastoja!” Sijoitukset hupenevat!” ”Rahastojen tuottoerot liian suuria!”

Mutta Kamp vain nauraa: – Äsh, ei tämä nyt niin vakavaa ole. Medialle rahastoeläke on hyvä aihe, jonka voi ottaa esiin heti, kun pörssikurssit vähänkin liikahtavat.

On ilmiössä hänen mielestään huonojakin puolia.

– Tällä keskustelulla saadaan ruotsalaiset luulemaan, että heidän eläkkeensä on huvennut taivaan tuuliin. Epävarmuus saa kansan hakutumaan vakuutusyhtiöiden ja pankkien puoleen yksityisinä asiakaina, ja silloin kulut ovat aivan toisenlaiset kuin meillä.

– PPM on neuvotellut kulut hyvin alas, Kamp huomauttaa.

Aktiivisia sijoittajia reilusti yli puolet

PPM:n tilastot kertovat, että nuorista ruotsalaisista rahaston valitsee noin 60 prosenttia. Kaikenikäisistä yleensä aktiivisen valinnan tekee 70 prosenttia.

– Nuoret eivät vielä jaksa kiinnostua tulevasta eläketurvastaan tai sijoittamisestakaan. Mutta jo keski-ikäiset ovat ilahduttavan aktiivisia.

Ne, joilla on matalat tulot ja vähän rahaa tilillä, jättävät Kampin mukaan tekemättä oman valinnan. Toistaiseksi tämä ei ole ollut huono asia, sillä valtio tekee sijoituspäätökset heidän puolestaan ja nämä päätökset ovat olleet varsin tuottoisia.

– Kaikista parhaat tuotot ovat kuitenkin saaneet ne yksityishenkilöt, jotka sijoittivat rahastoeläkkeensä heti alussa Itä-Euroopan ja Venäjän rahastoihin, hän huomauttaa.

800 rahaston määrä on Settergrenin tavoin myös Kampin mielestä liian paljon.

– Mutta systeemi halutaan pitää vapaana: kaikkien tulee päästä toimimaan markkinoilla ja tarjoamaan rahastojaan ruotsalaisille. Toisaalta kansalaiset saavat joko valita itse tai antaa valtion valita puolestaan. Se on demokratiaa, jolla on tietenkin oma hintansa mutta jonka arvokin on korkea, Kamp toteaa.

Teksti: Kati Kalliomäki

Kuva: Daniel Roos

Viranomaisten yhdistäminen jäissä

► Ruotsissa on suunniteltu jo pidemmän aikaa eläketurvan viranomaiskentän virtaviivaistamista. Kättä väännetään muun muassa siitä, luodaanko Premiepensionsmyndighetistä (PPM) ja Försäkringskassanista uusi viranomainen vai yhdistetäänkö PPM Försäkringskassan.

Selvää on vain se, että kahdesta viranomaisesta halutaan päästä eroon. Luonnollisesti PPM on uuden viranomaisen perustamisen kannalla ja Försäkringskassan puolestaan avaisi mieluusti oman kotinsa ovet PPM:lle.

Toisaalta Försäkringskassassa on käynnissä myös muutoin suuri rakenneuudistus, ja muutokset koskenevat myös eläkepuolta.

PPM odottaa uutta pääjohtajaa, joka nimitetään maaliskuussa. Kaikki päätökset ovat seisseet nyt tovin, sillä suhteellisen tuoreen ruotsalaishallituksen tehtävälista on pitkä ja PPM:n vuoro ei ole vielä tullut.

Mitä yksilöllisistä eläketileistä voi oppia?

1. Eläkemaksun ja –etuuden välinen yhteys tärkeä työnteon kannustimien kannalta
2. Maksuperusteisten järjestelmien hyödyt eivät ole itsestään selviä
3. Maksun ja etuuden yhteyden tiivistäminen mahdollista myös Suomen eläkejärjestelmässä

★ Kysymys työeläkemaksun ja eläke-etuuden yhteyden tiivistämisestä yksilötasolla ei herätä voimakkaita kannanottoja suuren yleisön piirissä. Asialla on kuitenkin työllisyyden kannalta merkitystä. Kyse on siitä, kuinka läheisesti eläkemaksun nähdään vastaavan myöhemmin nautittavaa eläke-etuutta. Yhdessä ääritapauksessa eläkemaksu voidaan nähdä veroluonteisena maksuna, joka menee täysin nykyisten eläkeläisten hyväksi. Toinen ääripää on yksilöllinen eläketili, jolle karttuneet eläkemaksut ja niiden tuotot määräävät yksilön saaman eläketurvan tason.

Jos tarkastellaan näiden, ehkä osin teoreettistenkin ääripäiden välillä eläkejärjestelmän kannustavuutta työnteokoon, asetelma on selkeä. On selvää, että jos eläkemaksu menee omalle tilille, se ei ole vero vaan yksilöllistä säästämistä. Kun tilimallissa maksu vaikuttaa suoraan myöhemmin nautittavan eläkkeen tasoon, se ei heikennä kannustetta työnteokoon toisin kuin veroluonteinen maksu.

Chile saanut seuraajia

★ Yllä kuvatut yksilölliset eläketilit ovat maksuperusteisten eläkejärjestelmien puhtain muoto – eläke-etuus määräytyy yksinomaan säästetyin eläkepääoman ja sen tuottojen kautta. Aika ajoin suomalaisessakin eläkekeskustelussa on vaadittu maksuperusteisuuden lisäämistä eläkejärjestelmäämme. Voidaan kysyä, onko meillä tässä suhteessa jotakin opittavaa maksuperusteisiin eläkejärjestelmiin siirtyneiltä mailta. Milaisia ovat näiden maiden kokemukset yksilöllisistä tileistä?

Chile otti käyttöön yksilöllisen, täysin rahastoivan tilijärjestelmän lakisääteiseksi eläkejärjestelmäksi jo 1980-luvulla. Monet Latinalaisen Amerikan maat ovat seuranneet Chilen esimerkkiä. Kansainvälistä kokemusta on karttunut myös ns. laskennallisista tilijärjestelmistä (NDC), jotka toimivat jakojärjestelmäperiaatteella mutta ”imitoivat” täysin rahastoivaa tilijärjestelmää. Tämänlainen järjestelmä muodostaa lakisääteisen eläkejärjestelmän perustan mm. Ruotsissa, Italiassa ja Puolassa. Pienenä osana Ruotsin maksuperusteista järjestelmää ovat ihan oikeat eläketilit (premiepension), joiden sijoittamisesta päättävät tilin omistajat.

Eniten huomiota herättänyt hanke lienee kuitenkin jo vuosikymmenen ajan keskustelussa ollut USA:n lakisääteisen eläkejärjestelmän uudistaminen, joka tosin viime vuosina on ollut jäissä.

Jussi Huopaniemi
Neuvotteleva virkamies
Valtiovarainministeriö

Korvaava vai täydentävä?

★ Lakisääteisen eläkejärjestelmän rinnalle luotuja tilijärjestelmiä voidaan luokitella kahdella tavalla. Ensimmäinen jaottelu jakaa järjestelmät vapaaehtoisin ja pakollisiin järjestelmiin. Toinen jaottelu on, korvaako tilijärjestelmä osittain taustalla olevaa, lakisääteistä eläkejärjestelmää vai täydentääkö se sitä. Esimerkiksi presidentti Bushin ajama järjestelmä olisi vapaaehtoinen, olemassa olevaa eläkejärjestelmää osittain korvaava. Ruotsin rahastoeläkejärjestelmä on taas pakollinen osa lakisääteistä eläketurvaa, ja sen voidaan nähdä täydentävän NDC-järjestelmää.

Yhdysvalloissa käydyn keskustelun yksi keskeisiä johtopäätöksiä on, että nykyisen etuusperusteisen järjestelmän osittainen korvaaminen tilijärjestelmällä heikentäisi nykyjärjestelmän maksupohjaa. Koska etuusperusteinen järjestelmä on progressiivinen, hyvätuloisten kannattaisi ryhtyä kartuttamaan yksilöllistä eläketiliä, mikä heikentäisi etuusperusteisen järjestelmän rahoituspohjaa. Pienituloisempien yksilöiden eläketurvan rahoitus olisi siis heikommalla pohjalla.

Pirstaloituminen kasvattaa kustannuksia

★ Ylipäänsä eri maiden kokemuksista eläketilijärjestelmistä voidaan todeta, että työeläkekenttä on usein pirstoutunut moneen pieneen eläkerahastoon. Tämä on johtanut verrattain suuriin hallintokustannuksiin. Toinen kokemus on, että tilijärjestelmät nojautuvat ehkä liiaksi uskoon kansalaisten valvutuneisuudesta. Tähän viittaavat Ruotsissa tehdyt tutkimukset, joiden mukaan monet luulevat tehneensä aktiivisen sijoituspäätöksen vaikka eivät sellaista ole tehneet. Edelleen, monet eivät edes tiedä, mihin rahastoon ovat eläkevaransa sijoittaneet.

Laskennallisista eläketilijärjestelmistä voi todeta, että niiden tosiasiallinen ero perinteisiin etuusperusteisiin järjestelmiin on rahoituksen näkökulmasta yllättävän pieni. Maksussa olevien eläkkeiden rahoitus perustuu molemmissa lähinnä jakoperiaatteeseen. Lisäksi molempiin järjestelmiin voi liittyä puskurirahasto. Järjestelmien välinen ero on lähinnä periaatteellinen. Laskennalliselle eläketilille koituneet ”varat” muunnetaan eläkkeelle siirtymisen yhteydessä annuiteetiksi.

Mitä johtopäätöksiä yllä kuvatusta voidaan vetää Suomen kannalta? Ensinnäkin on todettava, että siirtymä maksuperusteisiin eläkejärjestelmiin on tapahtunut usein sen takia, että taustalla olevan eläkejärjestelmän kestävyys on ollut uhattuna. Meillä ei onneksi tästä ole kyse. Toisaalta voidaan todeta, että eläkemaksun ja –etuuden välisen yhteyden tiivistäminen on mahdollista myös etuusperusteisen eläkejärjestelmän puitteissa. Tähän suuntaan on meilläkin menty mm. vuoden 2005 eläkeuudistuksen yhteydessä, jolloin eläke-etuuden perustaksi otettiin käyttöön koko työuran aikaiset tulot.

Julkaistu: Katsaus yksilöllisiin eläketileihin
Eläketurvakeskus: Keskustelualoitteita 2007:5

Uutta tietoa eläkkeelle siirtymisestä pohjoismaissa:

Työssä jatketaan entistä pidempään

Työelämässä jaksamisen pohjoismaisissa mestaruuskisoissa voiton vievät islantilainen mies ja suomalainen nainen kumpikin omassa lajissaan. Hännänhuipuksi jäävät tanskalaisnaiset, jotka siirtyvät eläkkeelle jo alle kuusikymppisinä.

Tuoreessa raportissa on laskettu ensimmäistä kertaa eri pohjoismaiden eläkkeellesiirtymiskäyttäjäkertoimella mittarilla. Mittari on syntynyt pohjoismaisen yhteistyön tuloksena.

Pohjoismaista työryhmää on vetänyt kehityspäällikkö **Jari Kannisto** Eläketurvakeskuksesta. Hän toteaa, että Suomen eläkkeellesiirtymisiän odote on toiminut nyt kehitetyn yhteispohjoismaisen mittarin esikuvana.

– Myös Norjassa ja Ruotsissa on jo aiemmin ollut omat mittarinsa, mutta me taisimme ehtiä ensimmäisenä, Kannisto toteaa.

Pohjoismainen mittari perustuu eläkkeiden alkavuuksiin ja on siten puhdistettu väestön ikärakenteesta.

Se perustuu yhdenmukaistettuihin työssäkäyntitilastoihin, ja Suomen mittari puolestaan perustuu eläketilastoihin.

– Tämän vuoksi suomalainen ja pohjoismainen mittari saattavat antaa hieman eritasoisen, mutta toki samansuuntaisen kuvan eläkkeellesiirtymisiän kehityksestä. Pääasia on, että nyt pohjoismaita pystytään vertailemaan keskenään, Kannisto sanoo.

Suomella melkoinen kiri

Mittarin mukaan pohjoismainen työssäjaksamismestaruus lankeaa selvästi islantilaisille miehille. Heillä on pohjoismaiden korkein eläkkeellesiirtymiskäyttäjä, keskimäärin 64,5 vuotta. Sen sijaan islantilaisnaiset jäävät miehiä noin kolme vuotta aiemmin eläkkeelle.

– Islannin väestö on sen verran pieni lukumäärältään, että maan luvuissa on vuosittaista satunnaista heilahtelua. Suuntaus on silti koko ajan sama: islantilaiset ovat työssäkäynnissä omaa luokkaansa.

Islannissa jäädytään eläkkeelle 2–3 vuotta muita maita myöhemmin. Näin on ollut yli

kymmenen vuotta. Sen sijaan muiden pohjoismaiden väliset erot ovat olleet eri vuosina erisuuntaisia. Kakkos- ja kolmosijoista käydään kovaa taistoa.

Melko tasoissa kisaavat Norja ja Ruotsi, jotka kuitenkin häviävät Islannille pari vuotta. Heistä puolestaan parin vuoden päässä kilvoittelevat Tanska ja Suomi.

Vielä joitakin vuosia sitten 50-vuotiaan eläkkeellesiirtymisiän odote oli Suomessa selvästi pohjoismaiden alhaisin. Nyt ero on kurottu umpeen. Syyt hurjaan kiihtiin löytyvät lähimenneisyydestä.

– Meillä on näkynyt tilastoissa näihin päiviin saakka vielä edellisen laman jäljet. Tuolloin työmarkkinoilta joutui pois suuri joukko ikääntyneitä, jotka eivät onnistuneet palaamaan takaisin työelämään vaan jotka ajautuivat

varhaiseläkkeille, tutkimuspäällikkö **Eila Tuominen** Eläketurvakeskuksesta kertoo.

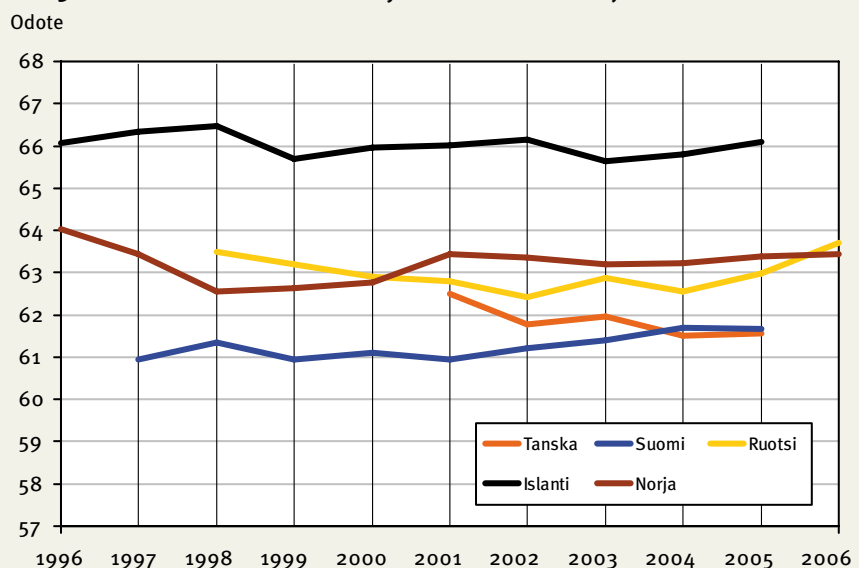
Suomessa ei elä se pieni ero

Suomessa miesten ja naisten välinen ero on pohjoismaiden pienin ja naiset siirtyvät eläkkeelle hieman myöhemmin kuin miehet. Muissa pohjoismaissa naiset siirtyvät eläkkeelle ennen miehiä. Omistavatko suomalaisnaiset jonkin sellaisen asean tai vahvuuden?

– Syy on kyllä aika käytännönläheinen. Suomessa miesten ja naisten työhön osallistumisessa ei ole suuria eroja toisin kuin muissa pohjoismaissa. Suomessa naiset tekevät paljon koko-aikatyötä siinä missä pohjoismaissa vallitsevat osa-aikatyön markkinat, Tuominen toteaa.

Tanskassa ja Norjassa naisten ja miesten

50-vuotiaan eläkkeellesiirtymisiän odote Pohjoismaissa

eläkkeelle siirtymisiän ero on vajaa vuosi ja Ruotsissa se on vieläkin pienempi.

Nuorimpana eli 59-vuotiaana eläkkeelle siirtävät tanskalaiset naiset.

– Myös tanskalaismiehet jäävät eläkkeelle pohjoismaisittain katsoen suhteellisen aikaisin. Itse asiassa suomalaiset ja tanskalaiset ovat melko tasoissa, Jari Kannisto huomauttaa.

Kolmas ikä kestää parikymmentä vuotta

Pohjoismaisten miesten eläkevuosien määrä on keskimäärin 20 vuotta, Islannissa kuitenkin parisen vuotta alempi.

– Islantilaiset siis sekä elävät että työskentelevät pisimpään. He viettävät pitkästä elämästään vähemmän aikaa eläkkeellä kuin muut pohjoismaalaiset, Kannisto summaa.

Kaikissa pohjoismaissa elinajan odote on noussut selvästi vuosina 1996 ja 2005 välisenä aikana. Miesten elinikä on pohjoismaissa keskimäärin 77,5 vuotta ja naisten peräti 82,4 vuotta.

Naisten pitkä elinikä pohjoismaissa on tunnettu ilmiö muun muassa EU:ssa, jossa elinvuosien keskimäärät ovat kaukana jäljessä tšekäläisistä luvuista. Suomalaiset ja tanskalaiset naiset ehtivät olla eläkkeellä neljä vuotta ja ruotsalaiset, norjalaiset ja islantilaiset naiset kuusi vuotta kauemmin kuin miehet.

Teksti: Kati Kalliomäki

Julkaisu:

Expected effective retirement age in the Nordic countries.

Sarja: Finnish Centre for Pensions;

Statistical Report 2/2008

ISSN: 1459-3823

Eläkkeellesiirtymisiän nousu tasaantui

Eläkkeellesiirtymisiän nousu tasaantui vuonna 2007. Kunnan ja valtion palveluksessa olevien eläkkeellesiirtymisikä nousi edelleen, mutta yksityisellä sektorilla nousu taittui.

► Viime vuonna eläkkeellesiirtymisiän odote oli julkisella sektorilla 60 vuotta ja yksityisellä sektorilla 59,7 vuotta.

Erityisesti kunnan ja valtion palveluksessa olevien eläkkeellesiirtymisikä on jatkanut nousuaan. Tähän vaikuttavat julkisen sektorin aiemmat, henkilökohtaiset eläkeiät ja naisten kohentunut työllisyystilanne.

Tahtotilaa ja sattumaakin

Eläkeikä hivuttautuu ylöspäin sen mukaisesti, mitä Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskelmissa on arvioitukin. Eläkkeelle siirtymisiän odotteen arvioidaan nousevan vuoden 2004 tasolta peräti puolitoista vuotta vuoteen 2015 mennessä.

– Kolme vuotta sitten voimaan tullut eläkeuudistus vaikuttaa etenevän tavoitteiden mukaisesti, johtaja **Hannu Uusitalo** Eläketurvakeskuksesta toteaa.

Uusitalon mukaan myönteisen kehityksen taustalla on sekä määrätietoista politiikkaa että onnekkaita yhteensattumia.

– Oleellinen merkitys on viime vuosien hyvällä talouskehityksellä. Lisäksi on tarvittu määrätietoista eläkepolitiikkaa sekä koko yhteiskunnan panostusta ikääntyvien työllisyyteen. Myös varhaiseläkkeelle pääsyn tiukentamisella on eittämättä suuri merkitys.

Tilastokeskuksen työvoimatutkimusten mukaan 55 vuotta täyttäneiden työllisyysaste on noussut. Erityisen ripeää nousu oli yli 60-vuotiaiden joukossa. 60–64 -vuotiaiden työllisyysaste on noussut vuodesta 2004 lähes kymmenen prosenttiyksikköä.

Yhtäaikaisesti työssä ja eläkkeellä

Vuoden 2006 lopussa joustavassa eläkeiässä olevista 63–67-vuotiaista työssä oli kaikkiaan 27 000 henkeä eli 11 prosenttia tämänikäisestä väestöstä. Lähes kuusi prosenttia heistä teki työtä ja sai samanaikaisesti eläkettä.

– Jossain määrin huolestuttavan suuri on se joukko eli 13 000 henkilöä, jotka eivät ole työssä eivätkä eläkkeellä. Osa näistä asuu saavuttamattomissa ulkomailla, osa ei ole muuten vaan osannut tai halunnut hakea eläkettä, Uusitalo toteaa.

63–67 -vuotiaiden työskentely 31.12.2006

	Henkilöitä	%
Työssä, ei eläkkeellä	14 000	5,2
Työssä ja osa-aika-eläkkeellä	3 000	1,1
Työssä ja eläkkeellä	13 000	4,8
Ei työssä ja eläkkeellä	228 000	84,1
Ei työssä eikä eläkkeellä	13 000	4,7
	272 000	99,9

Lääkärit työstivät Facultas-projektissa yhteiset suositukset potilaan toimintakyvyn arviointia varten neljälle keskeisimmälle sairausryhmälle. Tavoitteena on yhtenäistää lääkärin kirjoittamia lausuntoja.

Facultas-projektin tavoite:

Lääkäreiden taito arvioida toimintakykyä paranee

Suomalainen Lääkäri-seura Duodecim ja Työeläkevakuuttajat TELA polkaisivat vuonna 2006 käyntiin yhteisen Facultas-nimisen projektin, minkä tavoitteena on saada lääkäreille yhteinen näkemys potilaan toimintakyvyn arviointiin. Hanke jatkuu vielä vuoden 2008 kesäkuulle.

Toimintakyvyn arviointia tarvitaan muun muassa sairaudenkulun seuraamiseen ja hoitojen tarpeen arviointiin. Sitä käytetään myös sairausloma-, kuntoutus- ja työkyvyttömyyseläkepäätöksiä tehtäessä.

Kun lääkärinlausunnot yhtenäistyvät, siitä hyötyy sekä potilas että lääkäri, sanoo projektipäällikkö, lääketieteen tohtori **Ilkka Pakkala**.

Potilaan kannalta on tärkeää, että lääkärinlausunto on samanlainen lääkäristä ja asuin-kunnasta riippumatta. Se tuo toimintakyvyn arviointiin avoimuutta. Myös potilaiden välinen tasa-arvo lisääntyy kun he saavat tasapuolisen kohtelun eri puolilla maata, painottaa Pakkala.

– Yhtenäinen käytäntö helpottaa olennaisesti lausunnon tekoa ja säästää samalla sekä lääkärin että potilaan aikaa.

Kansainvälisesti uniikki?

Toimintakyvyn palauttaminen ja sen ylläpito on lääkärin ja potilaan yhteinen tavoite. Kun esimerkiksi kroonista kipua ei voida kokonaan poistaa, potilas ja lääkäri voivat yhdessä hakea keinoja toiminta- ja työkyvyn parantamiseksi, sanoo Pakkala.

– Lääketieteen opetuksessa käydään kyllä tarkkaan läpi se kuinka sairauksia diagnosoidaan ja hoidetaan. Mutta niinkin tärkeä asia kuin potilaan toimintakyvyn arviointi jää pitkälti työssä opittavaksi. Lääkäreillä ei ole toistaiseksi ollut yhtenäistä käytäntöä arvioiden tekoon, sanoo Pakkala.

Hanke on ainutlaatuinen koko maailmankin mittakaavassa. Sen tavoitteita ja suunnitelmia on jo esitelty jonkin verran myös ulkomailla. Se herätti Pakkalan mukaan kiinnostusta, koska vastaavaa ei ole muualla tehty.

Potilaat ovat yksilöitä

Lääkäreillä saattaa olla hyvin erilaisia näkemyksiä saman sairauden tai sen oireiden vai- kutuksista potilaan työ- ja toimintakykyyn.

Potilaat reagoivat hyvin yksilöllisesti kipuihin. Kahdella selkävaivaa potevalla saattaa olla täsmälleen samanlainen vaiva lääketieteellisten löydösten mukaan, esimerkiksi röntgentutkimuksissa. Silti toinen kokee kipua, toinen ei.

– Kuvantamistutkimuksella voidaan kyllä etsiä syytä potilaan oireisiin, mutta se ei yksin kerro miten potilas voi. Tarvitaan laaja-alaisempaa toimintakyvyn arviointia, sanoo Pakkala.

Kipu, niskat, nivelet ja mieli

Facultas-projektissa työstettiin ensin yhteiset suositukset toimintakyvyn arviointiin neljälle sairausryhmälle. Ne olivat alaselän ja niskan sairaudet, suurten nivelten sairaudet, mielialahäiriöt ja neljäntenä krooninen kipu. Suositukset on tarkoitettu julkistaa juuri näinä päivinä, helmi-maaliskuun vaihteessa.

– Suositukset perustuvat sekä julkaistuun tieteelliseen näyttöön että kokeneiden lääkärei-

den kokemukseen. Toimintakyky on ala, josta ei ole olemassa toistaiseksi paljontaan julkaistua tieteellistä tietoa niin kuin esimerkiksi sairauksien hoidosta jo on, sanoo Pakkala.

Työ tehtiin neljässä ryhmässä, joissa oli kaikkiaan nelisenkymmentä lääketieteen eri alojen asiantuntijaa vapaaehtoiselta pohjalta, varsinaisen työnsä ohessa.

Työn tuloksena syntyneet neljä tieteellistä raporttia nivotaan yhdeksi julkaisuksi, jonka saavat aikanaan Aikakauskirja Duodecimin tilaajat, kaikki lähes kaksikymmentätuhatta suomalaista lääkäriä.

Pakkala kertoo, että suositukset julkaistaan myös Duodecimin ylläpitämällä Terveysportti-sivuilla verkossa. Ne ovat siis koko lääkärikunnan ulottuvilla ja helposti löydettävissä.

Suosituksia käyttävät jatkossa lähinnä työterveys- ja yleislääkärit, ortopedit, fysiatrit sekä psykiatrit.

Mittava koulutushanke käynnissä

– Nyt kun suositukset ovat valmiit, projektin toiminta painottuu lääkärikunnan koulutukseen, valottaa Pakkala tämän hetken työvaihetta.

Facultas -projektin työryhmien neljästä kymmenestä jäsenestä suurin osa on tarjoutunut kouluttamaan kollegojaan ainakin projektin ensimmäisessä vaiheessa.

– Aloitimme jo viime syksynä lääkäreiden koulutuksen Itä-Suomen lääketiedetapahtumassa. Olimme mukana muillakin alueellisilla lääkäripäivillä. Lisäksi toteutimme pilottikoulutuksen neljässä kaupungissa. Tarkoituksena oli hankkia lääkäreiden arvioita siitä, kuinka hyviä nämä suositukset ovat käytännön lääkäri-työn apuvälineinä.

– Saimme arvokasta palautetta lääkäreiltä. He olivat sitä mieltä, että tällaisia suosituksia tarvitaan ja että yhdessä kehittämämme malli on käyttökelpoinen ja hyvänä apuna käytännön työssä, kiittelee Pakkala.

Esimerkiksi Kuopion ja Turun tilaisuuksissa oli paljon kuulijoita, ja aiheesta käytiin vilkasta keskustelua. Yksin Helsingin valtakunnallisilla

**– Yhteiset suositukset yhte-
näistävät lääkärinlausun-
toja. Se tuo läpinäkyvyyttä ja lisää
potilaiden tasa-arvoa, sanoo
projektipäällikkö, lääketieteen
tohtori Ilkka Pakkala.**

lääkäripäivillä oli väkeä yhteensä noin 800 hen-
keä viidellä luennolla.

Koulutushanke etenee kevään kuluessa eri puolille maata. Tilaisuuksia on viikoittain. Osa on alueellisia, kaikille lääkäreille avoimia ja osa järjestetään yhteistyössä erikoislääkäriyhdistysten kanssa niiden jäsenkunnalle. Ensimmäinen koulutusvaihe kestää juhannukseen saakka, Ilkka Pakkala valottaa projektin nykyvaihetta.

Lääkäreiltä lääkäreille

Pakkala korostaa, että tässä projektissa mukana olleet lääkärit ovat tehneet toimintakykyä koskevat suositukset apuvälineeksi toisille lääkäreille.

– Meillä on nyt käytettävissä hyvä muistilista kaikille lääkäreille. Mitkä asiat pitää olla selvillä ennen kuin kirjoitan lääkärinlausunnon, jotta emme tekisi ”musta tuntuu” -lausuntoja? Ne olisivat epäreiluja potilastakin kohtaan.

– Haluamme tämän projektin kautta alleviivata lääkärikunnalle tapaa ajatella potilaan hoitoa toimintakyvyn kannalta, Ilkka Pakkala kiteyttää projektin tärkeimmän tavoitteen.

*Teksti: Jouko Moilanen
Kuvat: Karoliina Paatos*

Krooninen kipu hallintaan

Kroonisen kivun hoidossa lääkärin ja potilaan keskinäinen luottamus nousee avainasemaan. Lääkärin tulee auttaa potilasta huomaamaan myönteiset asiat: mitä kaikkea toimintakyvystä onkaan tallella. Siitä aukeaa kuntoutumisen polku.

Eurooppalaisen tutkimuksen mukaan joka viides aikuinen kärsii pitkäaikaisesta kroonisesta kivusta. Vain pieni osa heistä joutuu olemaan sen takia poissa työstä, sanoo lääketieteen tohtori **Maija Haanpää**. Hän tekee työtä päivittäin kipupotilaiden kanssa Helsingissä Invalidisäätiön Ortonin sairaalan neurologiylilääkärinä.

Haanpää on mukana Lääkäriseura Duodecim ja Työeläkevakuuttajat TELAn Facultas-projektissa. Hänen johtamansa työryhmä laati lääkäreille yhteisiä suosituksia kroonisesta ki-

vusta kärsivien ihmisten toimintakyvyn arvioimiseksi ja kohentamiseksi.

– Saimme oman raporttimme valmiiksi viime kesäkuussa, puolen vuoden tiiviin työskentelyn jälkeen. Meillä oli innostunut ja tehokas ryhmä lääketieteen eri alojen huippuasiantuntijoita, kiittelee Haanpää. Työryhmä oli keskustelevalta ja ammattimainen. Ryhmän jäsenet kirjoittivat omilta osa-alueiltaan tekstiluonnoksia, jotka ruodittiin valmiiksi yhdessä.

Vuorovaikutus ja luottamus tärkeää

Haanpää painottaa, että kroonisen kivun hoito on pitkä ja tavoitteellinen prosessi. – On ensiarvoisen tärkeää, että potilaalla ja häntä hoitavilla ammattilaisilla on yhteinen ja selkeä näkemys siitä, mikä auttaa palauttamaan toimintakyvyn.

Kipupotilaiden hoidossa potilaan ja lääkärin välinen kommunikaatio on Haanpään mukaan avainasemassa. Hoidon onnistuminen on varmempaa, jos molemmat luottavat toisiinsa.

– Lääkärin tehtävä on saada potilas tunnis-

tamaan sen, mitä ovat toimintakyvystä jäljellä eikä keskittymään siihen mitä on menetetty. Pitää kuunnella potilasta tarkalla korvalla ja vahvistaa myönteisiä asenteita: mistä potilas vielä suoriutuu hyvin, mitä kuntoutuksella voidaan yksissä tuumin saavuttaa. Esiin pitää nostaa positiivisia puolia, eikä keskittyä vikoihin ja vammoihin.

Kipu pitkittyy – tilanne mutkistuu

Kipu muuttuu krooniseksi silloin, kun se kestää kauemmin kuin kudosisaurion paraneminen normaalisti vaatii eli muutaman kuukauden. Jos kipu jatkuu kudosisaurion parannuttua, potilaan tilanne mutkistuu.

Suomessa tehdyn väestötutkimusten mukaan krooniseksi muuttunut kipu saa aikaan sen, että terveys koetaan huonoksi. Päivittäin kroonisesta kivusta kärsivä kokee terveytensä huonoksi kaksitoista kertaa todennäköisemmin kuin kivuton ihminen, tietää Haanpää.

Potilaan on saatava tietää, mistä kivussa oikein on kyse. Lääkäriltä saadut yksilölliset hoito-ohjeet mahdollistavat sen, että potilas voi itse vaikuttaa omaan vointiinsa.

Liikunta mukaan kipuillevan hoitoon

Kivusta kärsivän potilaan hoitokäytännöt ovat vuosien saatossa muuttuneet. Kun parikymmentä vuotta sitten äkillistä selkävaivaa potentti komennettiin makuulle, nyt hänet ohjataan liikkumaan.

Liikunta on tärkeä osa kivun hallintaa ja hoitoa. Se rentouttaa ja pitää yllä hyvää kuntoa. Kipupotilaalle koetetaan löytää sellaiset liikuntamuodot, joita hän voi harjoittaa kiputilasta huolimatta, sanoo Haanpää.

Haanpää ei usko, että kroonisestakaan kivusta kärsivät haluaisivat ”lusmuilla” eläkkeelle, vaan ovat pääosin halukkaita pysymään työelämässä mukana.

– Se edellyttää kuitenkin, että asiat ovat työpaikalla kunnossa.

Facultas-projekti jatkuu nyt koulutuksen merkeissä. Tähän mennessä saadun palautteen mukaan lääkärit ovat kentällä suhtautuneet hankkeeseen myönteisesti.

Maija Haanpään mielestä kestää kuitenkin useamman vuoden ennen kuin lääkärikunta on omaksunut nämä opit ja ne ovat täysipainoisesti käytössä.

Mutta oikealla tiellä ollaan.

Teksti: Jouko Moilanen

Kuvat: Karoliina Paatos

Masennuksesta voi toipua takaisin työhön, kun tarjolla on riittävää hoitoa ja nopeasti. Uusi tutkimus paljasti, että monet masentuneet joutuvat työkyvyttömyyseläkkeelle ilman riittävää hoitoyritystä. Vaisu tulos yllätti tutkijatkin.

Masennushoidon puutteet ajavat eläkkeelle

Suuri osa masennuspotilaista saa hyvää hoitoa, muistuttaa tutkimusta johtanut lääketieteen tohtori **Teija Honkonen**. Vertailu kymmenen vuoden takaiseen tilanteeseen osoitti, ettei puutteellista hoitoa saaneiden määrä juurikaan ollut vähentynyt. Honkosen mukaan tulos oli pieni yllätys tutkijoillekin.

Puutteita havaittiin sekä psykoterapian että lääkehoidon tarjonnassa.

Tutkimuksessa selvitettiin, millaista hoitoa olivat saaneet työkyvyttömyyseläkkeelle joutuneet masennuspotilaat.

– Olisi oletettavaa, että näitä potilaita olisi yritetty hoitaa kaikilla mahdollisilla keinoilla. Kuitenkin säännöllistä psykoterapiaa oli yritetty vain 11 prosentille potilaista. Määrä ei ollut juurikaan muuttunut kymmenessä vuodessa. Kuitenkin psykiatrit olivat kirjoittaneet 90 prosenttia eläkelausunnoista, Honkonen kertoo.

Hän ihmettelee, että kolmannekselle potilaista oli kokeiltu vain yhtä masennuslääkettä ennen eläkkeelle siirtymistä, vaikka käypä hoito-suositus ehdottaa jo perusterveydenhuollossa kahden eri lääkkeen kokeilemistä tehokkaina annoksina. Potilaiden hoitoaika oli miltei kak-

sinkertaistunut kymmenessä vuodessa. Vuosina 1993–1994 potilaita hoidettiin ennen eläkepäätöstä keskimäärin 11 kuukautta. Kymmenen vuotta myöhemmin hoitoaika oli venähtänyt 21 kuukauteen.

– Parissa vuodessa pitäisi ehättää kokeilla erilaisia hoitoja, Honkonen sanoo.

Sirpaleinen hoitoketju

Hyvä hoitoyritys saattaa kaatua arjen käytäntöihin. Masennuspotilaalle hyvä hoitosuhde on ykkösasia, mutta siihen ei ole mahdollisuuksia, jos hoitava lääkäri vaihtuu jopa jokaisella tapaamiskerralla. Tuskin lääkehoitokaan tuolloin toteutuu parhaalla mahdollisella tavalla.

Määrällisesti lääkkeitä kyllä käytetään runsaasti, mutta Honkosen mielestä olisi aiheellista käydä keskustelua lääkehoidon laadusta. Meillä ollaan huolissaan liiallisesta psyykenlääkkeiden käytöstä, mutta ehkä ongelmana onkin tehottoman lääkehoidon pitkittäminen. Hän huomauttaa, ettei muissakaan sairauksissa ihmiselle määrätä vuodesta toiseen yhtä ja samaa lääkettä, jos se ei kuitenkaan auta hänen oireisiinsa.

Teija Honkonen ryhtyi hiljattain vetämään työntekijöiden jaksamista edistäviä käytäntöjä hakevaa Masto-projektia sosiaali- ja terveystieteiden ministeriössä.

– Tällä en tarkoita, että lääkkeiden käyttöä ja lääkekustannuksia pitäisi lisätä. Tarvitsemme riittävän tiivistä hoitotulosten seurantaan jonka perusteella lääkityksen sopivuus voidaan arvioida.

Masennuksen hoidossa kaksi parhaita tuotavaa hoitomuotoa ovat psykoterapia ja lääkitys. Vakavissa tilanteissa on edullista käyttää molempia hoitomuotoja. Lievissä masennustiloissa psykoterapian pitäisi olla ensisijainen hoitomuoto. Siihen ei ole mahdollisuuksia tällä hetkellä.

Honkosen mielestä usein auttaisi psykoterapeuttinen hoitokontakti. Käytännössä se tarkoittaisi, että terveyskeskuksissa tai työterveyshuollossa jäsenettäisiin potilaan elämäntilannetta ja mietittäisiin siihen ratkaisuja.

– Osalle potilaista eläke on väijäämätön ratkaisu. Kuitenkin joukossa on paljon sellaisia, jotka varmasti olisivat elämäänsä tyytyväisempiä, mikäli heille tarjoutuisi mahdollisuus olla työssä. Eläkkeelle ”pääseminen” ei ole kovin mukava tilanne, jos takana on vajavainen hoito. Hoidon laatu tuskin enää siinä vaiheessa paranee.

Jo parin vuoden viive dramaattinen

Nykykäytännöissä sairastuneen auttamiseen ohjataan voimavaroja hitaasti. Jos hoitoa tehostetaan vasta parin vuoden sairastelun jälkeen, tulokset huononevat dramaattisesti.

– Ensimmäinen puoli vuotta on ratkaisevaa, jos halutaan potilaan työhön paluun onnistuvan.

Honkosen mielestä jokaisessa sairastumistapauksessa työhön paluun pitäisi olla heti alusta alkaen johdajatuksena. Jatkossa työterveyshuollon koordinaatio- tehtävää pitäisi korostaa.

Teija Honkonen on taustaltaan kliininen psykiatri. Hän on hiljattain aloittanut sosiaali- ja terveysministeriössä Masto-hankkeessa pääsihteerinä. Hankkeella pyritään vauhdittamaan työntekijöiden jaksamista edistäviä käytäntöjä. Erityisesti pyritään muokkaamaan asenteita suopeiksi vajaakuntoisten työssä jaksamiselle.

– Tärkeä viesti esimiehille ja työpaikoille on, että masennus on yleisesti ottaen hoidettavissa oleva sairaus.

Teksti: Eino Nykänen

Kuvat: Ali Koivunen

Tutkimuksen kertomaa

► Huomattava osa masennuksen takia työkyvyttömyyseläkkeelle joutuneista on saanut puutteellista hoitoa. Tämä ilmenee psykiatrian dosentti Teija Honkosen johtaman työryhmän tutkimuksesta. Siinä tarkasteltiin eläkepäättökseen saaneiden masennuspotilaiden hoitoa vuosina 2003 – 2004. Tuloksia verrattiin kymmenen vuotta aikaisemmin tehtyyn tutkimukseen. Merkittävää tehostumista hoidon laadussa ei ollut tapahtunut.

Hoitoaika ennen eläkepäättöstä on miltei kaksinkertaistunut. Edellisessä tutkimuksessa keskimääräinen hoitoaika oli 11 kuukautta, uuden tutkimuksen ajankohtana 21 kuukautta.

Hoito on edelleen pääasiassa lääkehoitoa. Senkin laadussa havaittiin puutteita. Kolmannes potilaista oli saanut vain yhtä psyykenlääkettä. Psykoterapian käyttö osoittautui vähäiseksi.

Vuosittain jää noin 4000 suomalaista enenaikaiselle eläkkeelle masennuksen perusteella.

Työkyvyttömyyseläkkeelle joutuneiden sukupuoli- ja ikäkauma on muuttunut kymmenessä vuodessa. Edellisessä tutkimuksessa miespotilaiden osuus oli 56 prosenttia ja naisten 44. Vuosina 2003 – 2004 potilaista oli naisia 60 prosenttia.

Tutkimus: Quality of Treatment and Disability Compensation in Depression: Comparison of 2 Nationally Representative Samples with a 10-year Interval in Finland.

Artikkeli julkaistu Journal of Clinical Psychiatry 2007;68:12: 1886-1893.

– Masennusta yritetään liian usein hoitaa sitkeästi yhdellä ja samalla lääkkeellä, vaikka joskus vaihtaminen kannattaisi, Teija Honkonen toteaa.

Vähäinen paluu työelämään kummastuttaa

► Vakuutusyhtiö Varman ylilääkäri **Sakari Tolan** mielestä tutkimus paljastaa oudon ristiriidan. Koko väestön terveydentila paranee eikä se huonone edes masennuksen osalta. Kuitenkin työkyvyttömyyseläkkeet lisääntyvät masennuksen takia. Hoidot paranevat, lääkäreitä ja psykoterapiaa on saatu lisää.

– Jos jonkun sairauden hoitoon panostetaan, luulisi sen vahenevän eikä lisääntyvän, Tola kummastelee.

Masennuspotilaille myönnetään melkein aina aluksi kuntoutustukea, koska suurin osa sairastuneista toipuu.

– Lääketieteellisesti tarkastellen olisi odotettu, että työelämään palaisi takaisin enemmän kuin kymmenisen prosenttia.

Tola korostaa nopeaa hoitoon pääsyä. Tätä nykyä hoitoon pääsyn odottelu käy kalliimmaksi kuin hoitaminen. Ehkä tässä on perua vanhasta ajattelusta, ettei masennuspotilaita kannata kuntouttaa, koska he paranevat itsestään tai eivät parane.

”Kerrankin ilo olla väärässä”

Viime vuosina asenne on alkanut muuttua. Hyvä näyttö kuntoutuksen tuloksellisuudesta on saatu eläkevakuutusyhtiöiden aloittamasta työkoekilusta.

– Aloitimme itsekkin epäroiden tuloksia. Kerrankin on ilo myöntää, että oltiin väärässä!

Toinen varhaisen puuttumisen malli, osapäiväraajahjärjestelmä, näyttää tuottavan rohkaisevia tuloksia. Järjestelmän käyttö on toistaiseksi vähäistä.

Kaikessa karuudessaan tutkimustulos an-

taa myös toivoa. Kun lähes 40 prosenttia ei ole saanut riittävästi hoitoa, on jatkossa mahdollisuus merkittävästi parempaan tulokseen, Tola sanoo.

Työhön kuntoutuksen ehdoilla

Valtiokonttorin ylilääkäri **Anne Lamminpää** hakee toivoa tules-vuoden madaltamisesta saaduista kokemuksista. Parikymmentä vuotta sitten tuki- ja liikuntaelinsairaudet olivat suurin työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisperuste. Korjaustoimet ja aktiivinen asenne ovat tuottaneet tulosta.

Mikäli yhtä myönteinen muutos halutaan masennustilastoihin, on työelämän kaikkien osapuolten joustettava. Toipilasvaiheessa henkinen suorituskyky palautuu viimeisenä.

– Kuntoutumisen onnistuminen edellyttääkin työn muokkaamista kuntoutuksen sen hetken kykyjen mukaiseksi. Pelkällä lääkinnällä ei saada toivottua muutosta. Siihen tarvitaan työorganisaation mukanaoloa, Lamminpää toteaa.

– Sairastuneen ihmisen työhön paluun suunnitteluun tarvitaan resursseja. Se on moniammatillista yhteistyötä kuntoutuksen, psykiatrian, psykologin, työterveyslääkäriin ja työpaikan välillä, Lamminpää sanoo. Hänen mielestään hoitoketjun lujittamisen avaimet ovat työterveyshuollossa. Valtiokonttori osaltaan vie aktiivisesti työpaikkatasolle tietoa masennuksen ammatillisesta kuntoutuksesta.

Teksti: Eino Nykänen

Tällainen on masennus

► Joka viides suomalainen on jossain elämänsä vaiheessa kokenut lievää masennusta. Kuusi prosenttia väestöstä kärsii masennuksesta. Naisten sairastumisriski on kaksinkertainen miehiin verrattuna. Masennus on yleisintä Etelä-Suomessa ja alemmissa sosiaaliryhmissä.

Lääketieteellinen mielen masennus on hyvää hoitoa vaativa tila. Vakavasta masennuksesta toipuminen vie keskimäärin 4 – 8 kuukautta, ja masennus määritellään krooniseksi, kun se kestää yli kaksi vuotta.

Keston lisäksi tärkeä kriteeri on toimintakyvyn heikkeneminen. Amerikkalaistutkimuksessa havaittiin, että masentunut ihminen tekee viikossa yhden työpäivän vähemmän kuin ei-masentunut työtoveri.

Lääketieteessä depressio ajatellaan sairaus-tilaksi, johon vaikuttavat tunne-elämä, ihmissuhteet, elämäntapahtumat sekä perintötekijöihin liittyvä haavoittuneisuus. Potilas kokee depression väsymyksenä, unettomuutena, aloitekyvyn ja elinvoiman puutteena sekä alakuloisena elämänsenteena. Ydinoireita ovat masentunut mieliala, vähentyneet voimavarat sekä mielenkiinnon ja mielihyvän menettäminen.

Masennustilan vaikeusaste voi vaihdella lievästä vakavaan, jopa psykoottiseen masennukseen.

Suuri osa masennukseen sairastuneista voi kuntoutua. Puutteellisesti hoidettu ja vakava masennus voi uusiutua. Masennukseen liittyy kohonnut kuolemanriski.

Mediassa vuonna 2007:

Eläkkeiden rahoitus kestoaihe

Eläkkeiden rahoituksesta ja kustannusten leikkaamisesta sekä eläketurvan riittävydestä käytiin mediassa keskustelua läpi vuoden 2007. Kirjoituksissa arvioitiin eläkeuudistusten vaikutuksia työssä jatkamiseen ja esitettiin keinoja jo eläkkeellä olevien kannustamiseksi takaisin työelämään. Mediassa käytiin myös köydenve-toa eläkkeen riittävydestä.

Imarisen eläkkeelle jäänyt toimitusjohtaja **Kari Puro** totesi, että eläkkeiden rahoitus on turvattu pitkälläkin aikavälillä, jos talous kehittyy kohtalaisen hyvin. Puro sanoi kansantalouden olevan 30 vuoden kulluttua niin paljon vauraampi, että hitaasti ta-
pahtuvasta 4–6 prosenttiyksikön suuruudesta yksityisalojen eläkemaksun kasvusta selvittää vaivatta. (Duodecim 2007, 123:2530-1) Myös Finanssineuvos **Marja-Liisa Parjanne** sosiaali- ja terveysministeriöstä uskoi, että kasvaviin eläke-
menoihin pystytään vastaamaan, jos toimitaan hyvissä ajoin. (Etelä-Saimaa 21.10.)

Työeläkelaitosten hedge-rahastoihin tekemien sijoitusten riskejä on erittäin vaikea arvioida. Vakuutusvalvontaviraston johtaja **Timo Laakso** haluaisi hedge-rahastot läpinäkyviksi. Laakson mukaan yksittäisten rahastojen riskien arviointi on ensisijaisesti vakuutus- ja eläkelaitosten tehtävä. (Kauppalehti 21.8) (Keski-suomalainen 4.10.)

Kustannukset kuriin

Eläkejärjestelmän kustannusten pienentämiseksi Elinkeinoelämän keskusliiton asiantuntija **Vesa Rantahalvari** ehdotti viimeisten vuosien karttumaprocenttien leikkaamista. (Turun Sanomat 2.1.) Ilmarisen toimitusjohtaja **Harri Sailas** piti osa-aikaeläkkeelle pääsyä liian helppona ja ehdotti ehtoja tarkistettavaksi seuraavan eläkeremontin aikana. (Aamulehti 7.1.) ETLA:n tutkimuspäällikkö **Hannu Piekkola** ja tutkija **Olli-Pekka Ruuskanen** suosittelivat työaika-joustoja ja osa-aikatyön lisäämistä kalliin osa-aikaeläkkeen sijaan kustannusten pienentämiseksi. (Aamulehti 9.1.)

Tel-maksuille ehdotettiin kattoa

Pertti Parmanteen mukaan työeläkemaksuihin kohdistuu korotuspaineita siitä huolimatta, että eläköitymisikä on noussut. Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen (Etla) toimitusjohtaja **Sixten Korkman** ehdotti työeläkemaksujen pakkonostolle ehdotonta kattoa ja maksujen nopeampaa nostoa. **Vesa Rantahalvari** ei näe maksukatolle eikä työeläkemaksujen nostamiselle perusteita. (Presso 1.9.)

Eläkkeiden riittävyys puhutti

Eläketurvakeskuksen ja Palkansaajien tutkimuslaitoksen tutkimuksessa todettiin palkansaajan eläkkeen olevan keskimäärin 63 prosenttia eläkkeelle jäämistä edeltävistä tuloista. Tutkimustulos herätti laajaa keskustelua eläke-

turvan riittävydestä ja eläkkeen todellisesta tasosta. Vastauksena keskusteluun Eläketurvakeskuksen toimitusjohtaja **Jukka Rantala** totesi eläkkeiden yksilöllisen vaihtelun olevan erittäin suurta. Eläkkeen tasoa arvioidessa ei tule pitäytyä 60 prosenttiin palkasta, vaan jokaisen pitää miettiä, miten omalla kohdalla käy, Rantala sanoi. (Helsingin Sanomat 13.12.)

Johtaja **Hannu Uusitalo** Eläketurvakeskuksesta arvioi, että tulevina vuosikymmeninä eläkkeiden suhteellinen määrä palkkatuloihin verrattuna vähenee. Rahassa laskettuna eläkkeet voivat silti nousta, jos kansantalous kehittyy suotuisasti, Uusitalo totesi. (Keski-suomalainen 13.12.)

Työssä kannustettiin jatkamaan

Työeläkevakuuttajat TELA:n tutkimuksen mukaan kolmannes 63 vuotta täyttäneistä jatkoi työelämässä. TELA:n kehityspäällikkö **Reijo Vanne** arvioi talouden yleisellä noususuhdanteella olleen enemmän vaikutusta työelämässä jatkamiseen kuin eläkeuudistuksella. (Turun Sanomat 2.1.)

Kari Puro piti keskustelua työssä jaksamisesta onnistuneena koska sekä työnantaja ja työntekijäpuoli olivat sitoutuneet eläkeiän nostamiseen. (Taloussanomat 16.8.) Elinkeinoelämän keskusliiton johtaja **Seppo Riski** ilmoitti olevansa valmis muuttamaan työelämää niin, että heikommallakin työteholla voisi käydä töissä. (Lapin Kansa 27.10.) Elinkeinoelämän valtuuskunnan Evan johtaja **Risto E.J. Penttilä** arvio kuitenkin, ettei yrityksillä ole kiinnostusta pitää ikäihmisiä töissä. (Taloussanomat 21.11.)

Eläkeläisiä kaivattiin takaisin työelämään

Mielenterveyden keskusliiton työllisyyspäällikkö, selvityshenkilö **Mika Vuorela** kertoi työkyvyttömyyseläkkeellä olevan jopa 20 000–30 000 henkilöä, jotka haluaisivat palata töihin. (Keski-suomalainen 20.8.) **Esa Swanljung** halusi terveydenhuollon tulostavoitteeksi ja mittariksi nostettavan myös sen miten ihminen pysyy palaamaan työelämään. (Kaleva 27.10.) Vuorelan mukaan työvoimatoimistojen yksittäisiä virkailijoita ei ole ohjeistettu riittävästi eivätkä he tunne työkyvyttömyyseläkkeeltä työhön palaamisen mahdollisuuksia. (Helsingin Sanomat 27.10.)

Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman vetäjä **Rauno Vanhanen** piti osa-aikatyötä ratkaisuna vanhuuseläkkeellä olevien houkuttelemiseksi takaisin työelämään. Ve-

rotusta ja eläkekarttumaa tulisi kehittää niin, että palkkatyö houkuttelisi eläkeläisiä, Vanhanen totesi. (Kauppalehti 29.11) Myös Sixten Korkmanin mielestä eläkeläisille tulisi antaa oikein tuntuva ansiotulovähennys. (Turun Sanomat 29.12.)

Elinaikakerrointa arvosteltiin

SYL:n puheenjohtaja **Lasse Männistö** ei pidä oikeudenmukaisena sitä, että elinaikakerroin leikkaa merkittävässä määrin vasta nykynuorten eläkkeitä. (Kauppalehti 28.11.) Eläketurvakeskuksen toimitusjohtaja Jukka Rantala totesi elinaikakerroimen olevan eläkejärjestelmän kestävyuden kannalta välttämätön eliniän pidetessä. (Kauppalehti 28.11) Harri Sailas korosti työeläkettä kertyvän työnteosta ja ratkaisevaa olevan sen, kuinka pitkään on töissä. (Lapin Kansa 28.11.)

Tarvetta järjestelmän muutoksiin?

Sixten Korkmanin mielestä uudelle eläkeremontille olisi tarvetta ja se voisi sisältää jopa maksussa olevien eläkkeiden heikentämistä. (Turun Sanomat 13.2.) Harri Sailaksen mukaan suurille eläkejärjestelmän muutoksille ei ole tarvetta, vaan eläkejärjestelmän muutosten onnistumisen takaavat tasainen talouskasvu, onnistunut sijoitustoiminta ja pidentyvät työurat. (Kaleva 2.4.)

Hallitusneuvos **Erkki Rajaniemi** totesi työeläkelaitosten kannustamisen tehokkaampaan toimintaan tärkeäksi. (Kauppalehti 12.1.) Sosiaali- ja terveysministeri **Tuula Haatainen** torjui ehdotuksen työeläkelaitosten muuttamisesta sijoitusrahastomalliseksi laitoksiksi (Taloussanomat 12.1.). Myös SAK:n yhteiskuntapoliittisen edunvalvontaosaston johtaja **Pertti Parmanne** vastusti sijoitusrahastomallia, sillä se murentaisi työeläkevakuutuksen sosiaalivakuutusluonteen (Helsingin Sanomat 12.1.). Eläkevakuuttajat, työnantajat ja ministeriöt eivät pitäneet rahastoyhtiömallia realistisena. Suomen Yrittäjät puolestaan piti mallia kehityskelpoisena (Helsingin Sanomat 9.3.).

Sari Keski-Heikkilä
Informaatikko
Eläketurvakeskus

Ohjelmajohtaja Rauno Vanhanen puhuu työn tekemisen puolesta. Hän on halukas tilkitsemään löysähkönlaista eläkeputkea. – Olen itse tullut siihen ikään, jossa siirtyminen työttömyysturvan lisäpäivärahaputkeen olisi kohta mahdollista. En pidä kenenkään kohdalla mielekkäänä, että työkykyisiä voidaan ikänsä puolesta siirtää ennen varsinaista eläkeikää pitkäaikaisesti työttömyysturvan pariin. Mielestäni lisäpäiväjärjestelmä pitää arvioida uudelleen.

Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman johtaja **Rauno Vanhanen** on huolissaan Suomea kohtaavasta työvoimapulasta

Lisäpäivärahajärjestelmä ja vuorotteluvapaa arvioitavaksi uudelleen

Työvoimapula on pinnanalainen karikko, joka lähitulevaisuudessa raapaisee jollain tavalla Suomi-laivan ahteria. Pääministeri **Matti Vanhasen** kakkoshallituksen strategian mukaisen työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman tavoite on yksikertainen. Sen aikomus on saada työvoima pysymään työllisenä ja sitä kautta osaaminen ja Suomen talouskasvu säilyttyä.

Politiikkaohjelman vetäjän, **Rauno Vanhasen** mukaan innovatiivisuus ja tuottavuus ovat

avainsanoja, joilla Suomen kilpailukyky säilytetään maailmankisoissa.

Näivettymisen uhkavasta päästävä eroon

– Meitä uhkaa hiljaa hiipivä näivetys ellei mitään tehdä. Tuottavuus on kaiken hyvinvoinnin lähde, eikä Suomen kaltainen pikkumaa pysty kilpailukykyään turvaamaan pelkästään kulutusta ja palvelutarjontaa lisäämällä. Kun

työväki vähenee, pitää keksiä kehittyneempiä toimintatapoja, uusia innovaatioita, Vanhanen sanoo.

Yrityselämän toimintaperiaatteet tunteva ohjelmajohtaja Vanhanen on taustaltaan Suomen Yrittäjien edunvalvojaroolistaan tunnettu työelämän tuntija. Valtionhallinnon virkamiehenäkin hän katselee maailmaa yrityselämän näkövinkkelistä. Ja yhdistää roolit luontevasti, koska hän on myös pitkän työuran tehnyt virkamiesjuristi valtionhallinnossa. Uuden elin-

keino- ja työvoimaministeriön virkamiehenä hän tuntee olevansa kotonaan, itselleen tutussa ympäristössä.

Työt on aloitettu politiikkaohjelmassa jo viime vuoden elokuussa, takana on valmisteluja ja neuvotteluja reilun puolen vuoden ajalta eri kabineteissa. Joko tiedetään, minkälaisin merkein työelämän karikot pitäisi merkitä, jotta työvoiman kysyntä ja tarjonta eivät karahtais ns. kohtaanto-ongelman vuoksi kiville lähivuosina?

Tähän ei ole yhtä vastausta, mutta Rauno Vanhanen lähestyy ongelmaa kahdesta näkövinkkelistä: sekä ikääntyneen väestön työssä pitämisen että opiskelusta työelämään siirtymisen nopeuttamisen suunnasta.

– Politiikkaohjelmassa tavoitteena on, että työvoiman tarjonta lisääntyy ja että työvoimavarat saadaan nopeasti käyttöön. Ensi vuosikymmenen alusta lähtien työelämästä poistuvien määrän arvioidaan olevan vuosittain 11 000 – 12 000 henkilöä suurempi kuin työkään tulevien nuorisokäluokkien koko.

– Suomen työelämän pysyväisluonteinen muutos merkitsee sitä, että työmarkkinoille on jatkuvasti vähemmän tulijoita kuin lähtijöitä. Tähän on pystyttävä reagoimaan, jotta työpaikat säilyvät Suomessa ja talouskasvun edellytykset pystytään turvaamaan, Vanhanen sanoo.

Vanhanen muistuttaa paradoksista, että Suomella menee nyt taloudellisessa mielessä paremmin kuin koskaan. Samanaikaisesti työvoiman väheneminen on talouden uhkakuvissa todellinen peikko.

– Työkäisten määrän pienenemisestä huolimatta tehtyjen työtuntien määrä on pyrittävä pi-

tämään ennallaan, jotta talouden kasvu pysyisi riittävällä tasolla. Siinä on työelämällä tulevaisuuden haastetta kylliksi, Vanhanen toteaa.

Eläkeputkea tilkitsemään

Vanhanen aistii jo nyt ytimissään tulevan työvoimapulan kalsean vedon. Siksi sosiaaliturvajärjestelmä tulisi hänen mukaansa tilkitä selkäläiseksi, että työmarkkinoiden ulkopuolelle ei vuoda väkeä ennaikaisesti.

Vaikka ensisijaisena ja tehokkaimpana keinona ikääntyneen väestön työssä jatkamiseen ovat Vanhasen mielestä sopivat kannustimet, hän ehdottaa selvitettäväksi myös eläkeputken tilkitsemistä. Hänen mukaansa tulevassa työvoimapulan tilanteessa ei ole varaa sysätä työkäisiä ja työkykyisiä työeläkeputken kautta työttömyyteen ja sen jälkeen pysyvästi reserviin, jäähyille työmarkkinoilta.

– Työn pitää olla kannustavampaa kuin ansioidon päiväraha korvauksen saaminen. Nykyisessä sosiaaliturvassamme on etuisuuksia, joita pitäisi tarkastella uudelleen. Työurien pidentämiseksi on otettava arvioitavaksi uudelleen työttömyysturvan lisäpäiväraha järjestelmän tarkoituksenmukaisuus.

Hän sanoo suoraan, että nykyisessä järjestelmässä on tässä mielessä korjattavaa. Hän täsmentää, että pitäisi arvioida uudelleen vuonna 1950 ja sen jälkeen syntyneiden oikeus työttömyysturvan lisäpäivärahaan. Kun ikääntyneet halutaan pitää töissä pidempää, ei Vanhasen mukaan ole perusteltua, että työttömyydestä siirrytään alle 60-vuotiaana automaattisesti li-

säpäiville vanhuuseläkeikään saakka.

Tuntuu siltä, että tämänkaltainen järjestelmä ei ole tulevaisuudessa kestävä, hän toteaa.

Vuorotteluvapaa uudelleen tarkasteluun

Ohjelmajohtaja Vanhasen mukaan työpanoksen lisäämisen kannalta on tärkeää myös se, että työhön osallistumiselle tulisi mahdollisimman vähän keskeytyksiä työuran aikana.

– Vastaavasti voidaan kysyä, ovatko erilaiset vapaajakso, esimerkiksi vuorotteluvapaa, nykyisessä muodossaan enää mahdollisia.

Työnteon jatkamista eläkkeellä hän näkee tulevaisuudessa yhä useampien tarpeiden mukaisiksi. Yhdeksi vaihtoehtoksi hän mainitsee osa-aikatyön, jolla sekä eläkkeellä olevat että työkyvyttömyytensä vuoksi vajaakuntoiset voisivat joustavammin osallistua työelämään.

Ei pelkästään ikäsidonnaiset superkarttumat eläkekertymässä, vaan myös veronkevennykset voisivat toimia työnteon kannustimena.

– Yli 63-vuotiaiden ikäluokassa on valinnut työn ja eläkkeen yhdistelmän Eläketurvakeskuksen tilastojen mukaan noin 13 000 ihmistä. Joustava eläkeikä on eläkeudistuksessa hyvä kehityssuunta. Jotta työurat pidentyisivät selkeästi, tarvitaan eläkekattumien ja ikäjoustavuu- den lisäksi myös työn tekemiseen kannustavia veroratkaisuja, Vanhanen täsmentää.

*Teksti ja kuvat:
Anne Niemi*

Pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen politiikkaohjelmat

- Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelma (Rauno Vanhanen ohjelmajohtajana, TEM),
- Terveystieteiden edistämisen politiikkaohjelma (Maija Perho ohjelmajohtajana, STM),
- Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma (Georg Henrik Wrede ohjelmajohtajana, OPM).

Politiikkaohjelmat ovat hallitusohjelmassa määriteltäviä laajoja, poikkihallinnollisia tehtäväkokonaisuuksia hallituksen keskeisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Politiikkaohjelmia johtavia ministereitä avustavat vastuuministeriöihin sijoitetut ohjelmajohtajat.

KUKA

Rauno Vanhanen?

Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman ohjelmajohtaja 1.8.2007 alkaen.

- 56-vuotias juristi.
- Työskennellyt yrittäjäjärjestössä edunvalvojana 1993 – 2007. Suomen Yrittäjien johtajana Vanhasen vastuualueeseen kuuluivat työelämän ja juridiikan asiat. Sitä ennen Vanhanen on tehnyt yli 15-vuotisen uran valtionhallinnossa eri ministeriöiden virkamiehenä.
- Asuu Sipoossa. Avioliitossa, kahden aikuisen pojan isä.
- Autoilee työpaikalleen Helsinkiin työ- ja elinkeinoministeriöön, Aleksanterinkatu 4:ään.

Sanottakoon se vielä lopuksi: hän on pääministeri Matti Vanhasen veli.

Mikä TEM?

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) aloitti toimintansa 1.1.2008.

Superministeriö TEM on monialainen: työllisyyden ja työelämän, innovaatioiden ja energian toimialat ovat vahvasti sen piirissä.

TEMissä yhdistyvät entisen kauppaja teollisuusministeriön sekä työministeriön tehtävät ja sisäasiainministeriön aluehallinto.

Kahden ministerin pyörittämä ministeriö sijaitsee viidessä toimipisteessä Helsingissä. Elinkeinoministeri **Mauri Pekkarinen** (kesk.) istuu Aleksanterinkatu 4:ssä, työministeri **Tarja Cronbergin** (vihr.) virkapaikka ovat Eteläesplanadilla. Ministeriön muut tilat ovat Ratakadulla ja Mikonkadulla, lisäksi Bulevardilla on valtakunnansovittelijan toimisto.

Kiusaamista ei pidä sietää – ei työssä eikä vapaalla.
Narsistiset pikkupomot on pantava aisoihin ja kiusatulle annettava tukea. Muutos onnistuu yhteistyöllä.

Tapani Kiminkinen ihmettelee, miksi kiusattu saa aina olla se, joka lähtee. – Näin käy kouluissa ja näin näyttää käyvän työpaikoillakin, hän toteaa.

Kukista narsut ja muut kiusaajat!

Kiusaaminen on syövän kaltainen kalvalauti – ja paljon yleisempää kuin luullaan. Saarijärven terveyskeskuslääkäri **Tapani Kiminkinen** on todennut vastaanotollaan, että potilaan masennuksen tai työuupumuksen takana voi olla työpaikkakiusaamista, henkistä väkivaltaa – tai perhehelvetti.

Kun ”maalaislääkäri” Kiminkinen käsittelee kiusaamista seminaareissa tai paikallislehden kolumneissaan, tulee reippaasti palautetta. ”Ihan kuin puhuisit meidän työpaikasta”, on tavallinen kommentti.

– Kiusattu saa harvoin työtovereilta tukea. Hän alistuu, kärsii ja alkaa syyttää itseään. Työpaikkakiusatut ovat yleensä ujoja ja ahkeria eivätkä osaa pitää puoliaan, Kiminkinen selittää.

Työpaikoilla toivotaan ilmapiirin parannusta. Työntekijöistä 90 prosenttia lähettäisi esimie-

KUKISTA KIUSAAJA

- kerro avoimesti kiusaamisesta
- vaadi tilanteen puolueeton tutkinta
- penää oikeuksiasi, älä syyllisty
- hae tukea, yksin narsulle ei pärjää
- älä ole lapanen – tue kiusattua
- 6. työyhteisön jatkoseuranta tarpeen

Tapio Kiminkinen, Maalaislääkäriin viimeisimmät kiusaukset, Tammi

hensä ihmissuhdekurssille ja 60 prosenttia pitää tärkeänä, että myös alaistaitoja opiskeltaisiin. Tämä ilmenee sosiaali- ja terveysministeriön tekemästä kyselystä.

Kiusaamisen anatomia

Määritellään kiusaamista Kiminkinen viittaa psykologi **Jorma Mönkkösen** tekstiin: ”Kiusaaminen on ruumiillista, sosiaalista, henkistä tai hengellistä toimintaa, missä kiusaaja saa itselleen mielihyvää tuottamalla toiselle kärsimystä, pelkoa ja pahaa mieltä alistamalla toisen uhriksi mielivaltansa alle fyysisillä tai psyykkisillä keinoilla.”

– En ole tutkija, vaan tietoni perustuvat omiin havaintoihini ja potilaiden kertomuksiin. Kiusaamiseen olen törmännyt myös lähipiirissäni. Henkinen väkivalta ei rajoitu työpaikoille ja kouluihin, sitä esiintyy mitä erilaisimmissa yhteisöissä. Kiusaaminen on viime aikoina melkoisesti raaistunut, Kiminkinen toteaa.

Noin viidellä prosentilla suomalaisista on persoonallishäiriöitä. Sellaista potee myös narsisti, itsekokeinen tyyppi, joka ei tunne syyllisyyttä tai myötätuntoa muita kohtaan. Kiminkisen mukaan työpaikkakiusaajat ovat yleensä ”narsuja”, tai ”kettumaisia tyyppejä” tai oikeasti ”päästään vähän vinksataneita”.

– Häätötilanne tunnetusti raaistaa, mutta ot-saolohkojen pitäisi erottaa ihmisen elämästä. Kiminkinen heittää.

Jatkuva kilpailu ja tehokkuusajattelu luo työpaikalla paineita. Kun ihmiset väsyvät, heistä nousee esiin huonoin puoli. Oma asemaa ja etua puolustetaan keinoja kaihtamatta. Kiristynyt tilanne suosii ”narsujohtajia”. He ovat usein pikkupomoja, sillä yritysten johto valitaan tiukan seulan kautta. Narsu poimii alaisistaan suosikkinsa, jotka ovat etuoikeuksistaan hänelle kiitollisuuden velassa. Hän johtaa joukkoaan hajota ja hallitse -periaatteella. Vastustuksen hän nujertaa neljän v:n taktiikalla: vaintamalla, vähättelyllä, viivytelyllä ja valehtelulla.

Ei pelkkä pomon ongelma

Kiminkinen myöntää, että on myös hankalia työntekijöitä, joiden ojentamista ei voi tulkita kiusaamiseksi. Oikeasti kiusattua hän neuvoo vaatimaan oikeuksiaan.

Työturvallisuuslaki kieltää työntekijän huonon ja epäasiallisen kohtelun. Se koskee niin työtovereita kuin esimiehiäkin. Kiusatun ei missään tapauksessa pidä luovuttaa: hän voi ottaa yhteyttä esimiehensä esimieheen tai työsuojeluvaltuutettuun.

– Miksi muuten juuri koulukiusattuja kierätetään koulusta toiseen ja työkiusattu saa lähteä? Se ei ole mikään ratkaisu, vaan tappio. Työyhteisön ilmapiiri ei parane, sillä vanhat rutiinit toistuvat ja pian kiusaajalla on uusi uhri. Eroon on päästävä narsuista, sillä he ovat parantumattomia, ”terapiaresistenttejä”. Toimintamalleja on muutettava ja työyhteisön jälkihoito on tärkeää.

Paljon ”lapasia”, vähän puolustajia

Nelisen tuhatta suomalaista jää vuosittain työkyvyttömyyseläkkeelle. Useimmilla olisi ollut jäljellä toistakymmentä työvuotta. Usein taustalla ovat työyhteisön ongelmien aiheuttama masennus tai työuupumus.

Pohjoismaisten tutkimusten mukaan 3–4 prosenttia kokee säännöllistä työpaikkakiusaamista. Meillä luku voi olla korkeampi, sillä suomalaiset ovat monessa maailman kärkeä, niin Pisa-oppimisvertailuissa – mutta myös väkivalta- ja häirintätilastoissa. Sopivia kiusattaviakin

riittää, sillä joka viides meistä on ujo.

Kiminkinen korostaa, ettei työpaikkakiusaamiseen saisi suhtautua välinpitämättömästi. Olet joko sitä vastaan tai sen puolesta. Sitä havaitessaan ihmiset toimivat kolmella tavalla. Enemmistö, ”lapaset” eivät ole huomaavinaan mitään. He eivät halua sekaantua mihinkään ja katsovat vierestä kun toista lyödään. ”Nuoleskelijat” taas eivät uskalla vaarantaa asemaansa ja ovat narsulle mieliksi. Avainryhmä, kiusatun puolustajat, on harvalukuisin. Heissä on miestä puuttua asiaan seurauksia pelkäämättä. Takkiin voi tulla – mutta yönsä voi nukkua rauhassa.

– Kiusaamisesta on puhuttava avoimesti ja tapaukset tutkittava puolueettomasti. Uhria on tuettava. Lain mukaan jokainen on velvollinen ilmoittamaan kiusaamisesta. Nykyään sairastumisen uhka riittää perusteeksi. Enää ei tarvitse sairastua, jotta kiusaamisen haitasta olisi näytöä.

Saarijärven kansanvalistaja

Tapani Kiminkisessä on aimo annos kansanvalistajaa ja maallikkosaarnaajaa: tunteenpaloa ja halua opastaa oikealle tielle – oli sitten kyse elintapojen kohentamisesta tai kiusaamisesta. Duoedecimin palkitsemalla lääkäriellä on myös vankkaa ammattitaitoa, kokemusta, ja esiintyessään hän ottaa yleisönsä. Oppia hän kertoo saaneensa edesmenneeltä ystävältä, näyttelijä **Tarmo Mannilta**.

– Häneltä opin ihmisluonnosta enemmän kuin Helsingin lääketieteellisessä tiedekunnassa.

Saarijärven kupeessa Pykönmäellä kasvanut tohtori osaa sanoa asiat hienostelematta kansankielellä. Potilaille hän voi tokaista: ”seläkä paskona” tai lausuntoonsa kirjoittaa rehellisesti potilaan masennuksen syyksi työpaikkakiusaaminen.

– Vasta kun vaikeista asioita aletaan puhua avoimesti, muutos voi tapahtua. Kun oivaltaa joutuneensa syyttä narsun tai muun luonnevikaisen hampaisiin, ei alistu uhriksi. Eräs keuruulainen ilmaisi asian ytimekkäästi: ”Nyt ymmärrän, että mulla on ollut kotona narsu jo nelkyt vuotta!”

Tapani Kiminkinen rohkaisee tuoreessa kirjassaan kiusattuja ryhdistäytymään ja vetoaa lapsiin, jotta näistä tulisi puolustajia.

– Ongelma eivät ole pahat ihmiset, vaan ne hyvät, jota eivät nouse väkivaltaa vastaan.

Kiminkinen lainaa Martin Luther Kingiä.

Teksti: Terttu Levonen

Kuva: Anne Niemi

Pall Hallussa

Muiden maiden eläkeasioista voit lukea myös Eläketurvakeskuksen kotisivuilta, www.etk.fi osiosta Kansainvälinen eläketieto

VENÄJÄ

Eläkeuudistus nousi vaaliteemaksi

★ Venäjän presidentinvaalien kampanjoinnissa yhdeksi keskeiseksi teemaksi on nousemassa sosiaalipolitiikka ja erityisesti eläkkeet.

Väistynyt presidentti **Vladimir Putin** pyysi tammikuun lopussa duumalta tukea eläkeuudistusta varten. Putinin eläkeuudistus tähtää erityisesti köyhien eläkeläisten toimeentulon parantamiseen. Putin vaatii eläkeläisköyhyyden poistamista seuraavan viiden vuoden aikana.

Kremlin tukema presidenttiehdokas, varapääministeri **Dmitri Medvedev** yhtyi Putinin linjaan ja moitti maan nykyistä eläkejärjestelmää monimutkaiseksi ja epäonnistuneeksi. Medvedev ehdotti eläkeuudistuksen aloittamista jo tänä vuonna.

Venäjän valtiovarainministeriön arvioiden mukaan venäläisten keskimääräinen eläke oli joulukuussa noin 1 560 ruplaa (noin 40 euroa). Maan tilastoviranomaisten mukaan venäjän 143 miljoonasta asukkaasta 38,3 miljoonaa on eläkeläisiä.

Venäjän presidentinvaalit pidetään 3.päivä maaliskuuta. Viimeisimmässä mielipidemittauksissa presidenttikisää on johtanut varapääministeri Medvedev.

(Lähde: Inter Press News Agency 30.1.2008)

TANSKA

Sukupuolten välinen eläkekuilu kasvaa

★ Tanskassa naisten ja miesten välinen eläkekuilu on jatkanut kasvuaan. Forsikring & Pension -vakuutusyhdistyksen uusimmat tiedot kertovat, että tanskalaiset miehet maksavat eläkemaksuja vuodessa noin 51 000 kruunua, kun naiset maksavat vain 31 000 kruunua.

Keskimäärin miehet maksavat nyt eläkemaksuja 54 prosenttia enemmän kuin naiset. Vuonna 2001 miesten ja naisten välinen ero oli noin 34 prosenttia.

Miesten suuremmat maksut johtuvat paremmasta urakehityksestä ja korkeammista palkoista, Tanskan vakuutusyhdistyksestä kerrotaan.

(Lähde: IPE 14.12.2007)

RUOTSI

Oranssissa kirjkuoreessa nyt myös rahastomaksut

★ Ruotsin sosiaalivakuutuslaitos Försäkringskassan ja rahastoeläkkeistä vastaava Premiepensionsmyndigheten (PPM) aloittivat tammikuussa uudistetun eläkeotteen postittamisen eläkkeensaajille ja vakuutetuille.

”Oranssina kirjkuorena” tunnettua eläkeotetta on uudistettu eläkemaksujen osalta: ote sisältää nyt myös tiedot henkilökohtaisen rahastoeläkkeen hallinnointimaksuista.

Försäkringskassan ja PPM lähettävät oranssinvärinen kirjkuoren eläkkeensaajille ja vakuutetuille joka vuosi. Kuori sisältää eläkkeiden arvoselvityksen, joka osoittaa

tuloperusteisen eläkkeen sekä rahastoeläkkeen tilillä olevat saatavat. Selvityksestä ilmenee myös, mihin rahastoihin rahastoeläkkevarat on sijoitettu, ja miten niiden arvo kehittyy vuoden aikana. Lisäksi eläkeotteen kuuluu ennuste siitä, millaiseksi eläke voi muodostua eläköitymisen tullessa ajankohtaiseksi.

Oranssin värinen kirjkuori postitetaan eläkkeensaajille ja vakuutetuille joka vuosi. Tänä vuonna kirjettä postitetaan tammimaaliskuussa kuudelle miljoonalle ruotsalaiselle.

Eläkevakuutusyhtiö Alectan tuoreen kyselyn mukaan lähes kaksi kolmesta 28–50 -vuotiaista ruotsalaisesta ei tiedä mitä oranssi kirjkuori pitää sisällään.

(Lähteet: Försäkringskassan – lehdistötiedote 14.1.2008; ppm.nu 22.1.2008; Svenska Dagbladet 25.1.2008)

Työkyvyttömille halutaan korkeammat ansiorajat

★ Työkyvyttömyyseläkkeellä olevilla ruotsalaisilla on oltava oikeus ansaita nykyistä enemmän, vaatii maan sosiaaliministeri Cristina Husmark Pehrsson.

Sosiaaliministeri Pehrsson esitti tammikuussa, että työkyvyttömyyseläkeläiset voisivat jatkossa tienata kolme tai neljä tuhatta kruunua kuukaudessa ilman että heidän työkyvyttömyyseläkettään leikattaisiin.

Noin puoli miljoonaa ruotsalaista saa tällä hetkellä työkyvyttömyyseläkettä, ja heistä noin 400 000 on työkyvyttömyyseläkkeellä pysyvästi. Kynnys siirtyä takaisin työelämään on Ruotsissa korkea. Vain yksi prosentti työkyvyttömistä ruotsalaista palaa takaisin töihin.

Cristina Husmark Pehrsson arvioi, että uusi ansioraja houkuttelisi ainakin 10-15 prosenttia työkyvyttömistä työntekoon.

(Lähde: Dagens Nyheter 12.1.2008)

EU

Lisäeläkejärjestelmät vaikeuttavat työvoiman liikkuvuutta

★ Työnantajakohtaiset lisäeläketurvajärjestelmät vaikeuttavat huomattavasti työntekijöiden liikkuvuutta Euroopassa, todetaan kahdessa tuoreessa tutkimuksessa.

EU:n komission tammikuussa julkaise-

mien tutkimusten mukaan noin kolmannes tutkituista lisäeläkejärjestelmistä edellyttää, että työntekijän on maksettava eläkevakuutusmaksuja ainakin kahden vuoden ajan saadakseen oikeuden eläkkeeseen.

Samoissa tutkimuksissa selvisi, että lähes 40 prosenttia nykyisistä työntekijöistä vaihtaa työpaikkaa suhteellisen usein, noin viiden vuoden kuluessa. Tutkijoiden mukaan nämä työntekijät voivat joutua kärsimään lisäeläkejärjestelmissä sovellettavista pitkistä odotusajoista.

Jäsenmaiden väliset erot osoittavat, että työntekijöiden liikkuvuus on vähäistä maissa, joissa eläkeoikeuksien kertymisajat ovat suhteelliset pitkiä.

Työllisyys-, sosiaali- ja tasa-arvoasioista vastaava komissaari **Vladimir Spidla** pitää tilannetta vaikeana. Spidlan mielestä työvoiman liikkuvuutta ja eläketurvaa on sovittava yhteen uusilla direktiiveillä.

Komissio esitti lokakuussa 2007 direktiiviehdotuksen, joka poistaisi joissakin lisäeläkejärjestelmissä havaittuja esteitä työntekijöiden liikkuvuudelle.

(Lähteet: Euroopan komission Suomen-edustuston viikkotiedote 24.1.2008; IPE 7.12.2007)

Virkamiesten eläketurva uudistettava

★ Itävallan pääministeri **Alfred Gusenbauer** vaatii Euroopan yhteisöjen toimielimissä palvelevien virkamiesten eläketurvan uudistamista.

Pääministeri Gusenbauer huomautti joulukuuisessa lehtihaastattelussa, että mikään instituutio tai järjestelmä ei ole riippumaton yhteiskunnallisesta kehityksestä. Useissa EU-maissa on tehty ja tehdään myös jatkossa eläkeuudistuksia, ja tähän uudistamishaasteeseen tulisi tarttua myös EU:n itse, Gusenbauer esitti.

EU maksaa tänä vuonna eläkettä entisille virkamiehille noin miljardin euron edestä. Keskimääräinen virkamieseläke on noin 5 800 euroa kuukaudessa. Summasta vähennetään veroja ja sosiaaliturvamaksuja noin 1 000 euron verran.

Virkamieseläkeläisten määrä kasvaa noin 5,5 prosenttia vuodessa aina vuoteen 2020 asti. Virkamieskuntaa kasvattavat erityisesti EU:n uudet jäsenmaat. Unioniin liittyi vuonna 2004 kymmenen uutta jäsenmaata.

(Lähde: IPE 7.12.2007)

Hyvinvoinnin mittarit tarkemmiksi

★ EU:n komissio haluaa ottaa käyttöön uusia mittalukuja kansakuntien kehityksen arvioimiseksi. Komission mielestä yksin taloudellista edistystä mittaavan bruttokansantuotteen seuraaminen ei enää riitä.

Uudet mittarit koskisivat ympäristön ja hyvinvoinnin tilaa, mm. hiilipäästöjä, ympäristön monimuotoisuutta, luonnonvarojen käyttötehoa ja sosiaalisen koheesion toteutumista.

Mittariasiaa käsiteltiin viime marraskuussa konferenssissa ”tuolle puolen BKT:n”, jossa komission lisäksi olivat mukana Euroopan parlamentti, OECD, Rooman Klubi ja WWF. Sosiaalisen koheesion indikaattoriin esitettiin yhdistettäväksi muun muassa köyhyyttä, eläkkeiden riittävyttä sekä sukupuolten ja työelämän tasa-arvoa mittaavia asioita.

Joitakin indikaattoreita on jo kokeiltu, mutta ne eivät vielä ole käyttökelpoisia. Komissio haluaisi kuitenkin jo tämän vuoden alusta käyttää ensimmäistä mittariversiota.

Teksti: Seppo Pietiläinen

ISO-BRITANNIA

Laskuvirheestä ylimääräistä eläkettä

★ Lähes sata Britannian armeijan palveluksesta eläkkeelle siirtynyttä veteraania on saanut liian suurta eläkettä, kertoi maan puolustusministeriö tammikuussa.

Ministeriön mukaan ylisuuret eläkkeet johtuvat laskuvirheestä. Virhe paljastui, kun ministeriö kävi läpi noin 50 000 eläkeasiakirjaansa.

Ylisuuria eläkkeitä ehdittiin maksaa veteraaneille noin 1,7 miljoonan puntaa. Valtio ei vaadi rahoja takaisin, joten veteraanit voivat pitää tähän mennessä saamansa ylimääräiset eläkerahat, ministeriöstä kerrotaan.

(Lähde: BBC News 21.1.2008)

Rahoituskriisi uhkaa Skotlannin turvallisuutta

★ Skotlannin poliisien eläketurvaa uhkaa rahoituskriisi. Viranomaisten arvioiden mukaan poliisien eläkkeiden rahoitusvajaushoaa ensi vuonna jo 52 miljoonan puntaan.

Eläkkeiden rahoituskriisin pelätään johtavan Skotlannissa turvallisuusongelmiin. The Scotsman -lehti varoitti tammikuussa siitä, että poliisien palkkaamiseen ja turvallisuus-

den kehittämiseen tarkoitettuja varoja on ohjattu eläkkeiden maksuun. Poliisit pelkäävät, että lähivuosina heidän toimintabudjettiaan nakertavat eläkkeet paisuvat jopa miljooniin puntiin.

Skotlannin poliisista siirtyy lähivuosina eläkkeelle lähes 2 000 työntekijää.

(Lähteet: BBC News 17.1.2008; Scotsman.com 28.1.2008)

IRAK

Saddamin miehiä pakkoeläkkeelle

★ Irakin parlamentti hyväksyi tammikuun puolivälissä lakimuutoksen, joka sallii osan Saddam Husseinin Baath-puolueeseen kuuluneista virkamiehistä palata virkaansa, mutta samalla myös pakottaa huomattavan osan heistä eläkkeelle.

Takaisin työhön palaavien ja eläkkeelle pakotettavien virkamiesten määrästä on esitetty hyvin erilaisia arvioita. Nimettömänä pysytelleen shiiamuslimilaisen poliitikon mukaan uusi laki voi siirtää eläkkeelle jopa 27 000 Baath-puolueen jäsentä. Irakin valtion edustajan mukaan töihin taas palaisi 13 000–31 000 baathlaista.

Vakaviin rikoksiin syyllistyneille ja puoliotilaallisiin järjestöihin kuuluneille puoluejäsenille ei ole pääsyä takaisin valtion töihin. He eivät myöskään ole oikeutettuja eläkkeeseen.

Yhdysvaltain presidentti **George Bush** piti Irakin parlamentin päätöstä ”tärkeänä askeleena kohti sovintoa Irakissa.”

Kymmeniä tuhansia entisen Baath-puolueen jäseniä on ollut työttömänä siitä lähtien, kun Yhdysvallat miehitti Irakin vuonna 2003.

(Lähde: New York Times 13.1.2008)

Pikasuutari

näkee pikavilkkaisullakin, ettei koroissa ole korjattavaa ja että pohjat ovat kunnossa.

”Formulakuskit sekä pitkän ja raskaan päivätyön tehneet hevoset ja koirat ovat yleisen oikeustajun mukaan ansainneet eläkkeensä.”

Eläköitymistä

Itasanomien entinen päätoimittaja Vesa-Pekka Koljonen kirjoitti äskettäin kolumnissaan, että esimerkiksi sana puisto saattaa nykyisin viitata alueisiin, joissa puita ei ole nähtykään. Yrityspuistossa ei välttämättä ole puun puuta.

Entä sitten eläke? Suuryrityksen keski-ikäisen johtajan erottamisen yhteydessä saatetaan kirjoittaa, että hän saa eläkkeen. Jonkin ajan päästä sama johtaja palkataan toiseen firmaan ja eläkkeen kirjoitetaan lakanneen. Mister Finland -tittelistä ja muista aktiviteeteista tunnetun julkiksen kirjoitetaan olevan työkyvyttömyyseläkkeellä polvivamman vuoksi. Entinen kansanedustaja saattaa saada sopeutuseläkettä, joka tosin lakkaa, jos entinen edustaja menee työhön, josta saa edes kohtuullista palkkaa. Urheilijat ja kilpa-autoilijat pohdiskelevat eläkkeelle jäämistä kolmekymppisinä. Ravihevonen, veto- ja poliisikoira voivat myös siirtyä eläkkeelle.

Yleisönosastokirjoituksista ja verkkokeskusteluista voisi päätellä, että yritysjohtajan, ex-Mister Finlandin ja entisen kansanedustajan eläkkeet lakkautettaisiin, jos niistä järjestettäisiin kansanäänestys. Sen sijaan formulakuskit sekä pitkän ja raskaan päivätyön tehneet hevoset ja koirat ovat yleisen oikeustajun mukaan ansainneet eläkkeensä.

Pikasuutari on muun kansan kanssa täysin samaa mieltä hevosten ja työkoirien eläkeoikeudesta, mutta muista tapauksista lukiessa mieltä kalvaa epäily, että eläke-sanaa käytetään huolettomasti eikä olekaan kysymys huolettomasta eläkkeiden jakelusta. Kansanedustajien sopeu-

tuseläke tosin esiintyyne sanana säännöksissä, mutta onko sekään mikään oikea eläke.

Eläke tuo indeksikiistoista, kilpailukykyrajoitteista, järjestelmien romahduspelotteluista jne. huolimatta positiivisia miellelyhtymiä kuten puut ja puistotkin. Eläke – yäks – ei tulle kansalaisten mieliin painuvaksi yhteydeksi, vaikka rätingit osoittavatkin, että työuraa kannattaa jatkaa. Taloustoimien eläköitymisen eli eläkkeiden kaltaisiksi muuttumisen tai ainakin nimitämisen voi siis ennustaa jatkuvan.

Kansainvälisillä foorumeilla, joissa ei pelata tunteilla, vaan luokituksilla on myös toisensuuntaista kehitystä. Ruotsissa sana eläke ei enää sisällä sellaisia etuuksia, joita meillä kutsutaan työkyvyttömyyseläkkeiksi. Kansaneläkkeen tyyppiset etuudet luokitellaan muualle useiin toimeentulotuiksi eikä eläkkeiksi.

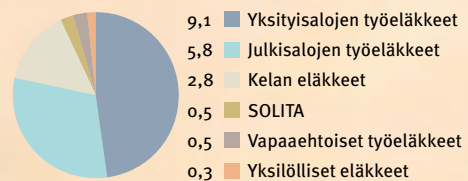
Wikipedia-verkkotietosanakirjan suomalaisen versioon eläkkeen on määritellyt varmaankin joku Työeläke-lehden lukija kipeän tietoisena siitä, että hänen laatimansa määritelmä pätee ehkä vain Suomessa, koskapa tekstissä toivotaan jonkun täydentävän tekstiä kansainväliseen kuosiin. Englanninkielisessä versiossa taas korostuu se, että eläke on jotain sellaista, jota maksetaan sen jälkeen kun ”retirement” eli työmarkkinoilta vetäytyminen on tapahtunut. Mutta eihän mikään edes Suomen lakisääteisten eläkelajien etuuden saaminen edellytä työmarkkinoilta vetäytymistä, vapaaehtoisten vakuutusten etuuksista puhumattakaan. Ihmiset tosin yleensä toimivat niin.

Eläkkeen määrittäminen ei ehkä ole kaikkien hausimpia ajanvietteitä. Hauskuutta tu-

lee ehkä siinä vaiheessa, kun saa etsiä puutteita muiden yritelmistä. Jos kuitenkin ryhdytte määrittelytöihin, edellä ilmenneen lisäksi kannattaa ottaa huomioon muun muassa, että maailmalla maksetaan eläkkeiksi kutsuttuja kertasuorituksina, ja että suuressa osassa maailmaa ”toimeentulo vanhuus- ja työkyvyttömyysaikana sekä perheenhuoltajan kuoleman jälkeen” hoidetaan perhepiirissä järjestelyllä, jota muinaisessa Suomessa olisi voitu kutsua syytingiksi. Toisaalta tulevassa Suomessakin, Yhdysvalloista puhumattakaan, järjestely voi perustua ns. käänteiseen asuntolainaan, vaikka tällä haavaa Yhdysvallat onkin tunnetumpi muista asuntolainajärjestelyistä.

Pikasuutari ei valitettavasti voi hauskuttaa lukijoita omilla yritelmillään. Sen sijaan tarjoan oheisen kuvion, joka esittää kaikkia Suomessa vuonna 2006 maksettua suorituksia, joita maksaja nimittää eläkkeiksi syystä tai toisesta. ”Suomessa maksaminen” tarkoittaa suurin piirtein sitä, että maksavan yhteisön kotivaltio on Suomi. Sen sijaan saaja voi asua missä tahansa maailmankolkassa. Toisaalta mistä tahansa maailmankolkasta voidaan maksaa eläkkeen nimellä Suomessa asuville eivätkä ne rahat sisälly kuvion lukuihin. Luvut on koottu Eläketurvakeskuksen, Kelan, VVV:n ja Finanssialan Keskusliiton tiedoista.

Jos kuvion lukujen sisältö edelleen tuntuu ihan selvältä, voi siirtyä seuraavalle mietiskelyn tasolle pohtimaan, miten kuvion piirtäminen onnistuisi koko maailman eläkkeistä, miten ne sitten ikinä määritelläänkään.

TERVETULOA TUTKIMUSSEMINAAREIHIN!

Eläketurvakeskuksen tutkimusseminaarit ovat kaikille avoimia, mutta kokousjärjestelyjen vuoksi tarvitaan ennakoilmoittautuminen, mielellään paria päivää aikaisemmin. Ilmoittautumiset Anja Kalliolle: anja.kallio@etk.fi tai 010 751 2146.

Tilaisuudet Eläketurvakeskuksessa (Kirjurinkatu 3, Itä-Pasila).
Vahtimestarit opastavat eteenpäin 1. krs valvomosta.

28.2. 13:00–15:00	Sanna Tenhunen, Eläketurvakeskus <i>Eläkkeet behavioraalisen taloustieteen näkökulmasta</i> Kokoushuone: Hallitus
13.3. 13:00–15:00	Ilpo Suoniemi, Palkansaajien tutkimuslaitos ja Juha Rantala, Eläketurvakeskus <i>Tulojen muuttuminen eläkkeelle siirryttäessä</i> Kokoushuone: Vaahtera
27.3. 13:00–15:00	Jussi Simpura, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus <i>Suomalaisten hyvinvointi 2008-tutkimus</i> Kokoushuone: Sirkkula
3.4. 13:00–15:00	Pekka Parkkinen, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus <i>Ikääntymisen vaikutus kuntien talouteen</i> Kokoushuone: Sirkkula
10.4. 13:00–15:00	Olli Kangas, Kansaneläkelaitos <i>Vertaileva tutkimus eläkereformeista Pohjoismaissa</i> Kokoushuone: Sirkkula
17.4. 13:00–15:00	Seija Lehtonen, Eläketurvakeskus <i>Suomen eläkejärjestelmän rahoituksen kestävyys eurooppalaisessa vertailussa</i> Kokoushuone: Vaahtera
24.4. 13:00–15:00	Seppo Karisalmi, Kasimir Kaliva ja Eila Tuominen, Eläketurvakeskus <i>Joustava eläkeikä – seurantatutkimus työssä jatkamisesta</i> Kokoushuone: Sirkkula
8.5. 13:00–15:00	Mervi Takala, Eläketurvakeskus <i>Osa-aikaeläketutkimusten tuloksia vuosilta 1996-2005</i> Kokoushuone: Sirkkula
15.5. 13:00–15:00	Tomi Kyyrä, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus <i>Työkyvyttömyyseläke ja työvoiman kysyntä</i> Kokoushuone: Vaahtera
22.5. 13:00–17:00	Aila Järvikoski ja Kristiina Härkäpää, Kuntoutussäätiö, Raija Gould, Eläketurvakeskus <i>Työeläkekuntoutuksen toimivuus</i> Kokoushuone: Vaahtera. Seminaarin jälkeen buffet-tarjoilu.

Kirmaathan tämän
esimerkillisen
nuorukaisen lailla
niin varmistat
paikkasi eturivissä!

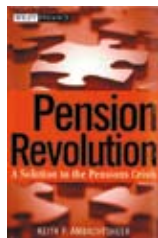
Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Keith P. Ambachtsheer:

Pension Revolution

– A Solution to the Pensions Crisis
John Wiley & Sons, Inc., 2007

★ Keith P. Ambachtsheer sai kirjastaan European Pensions & Investments –lehden vuoden 2007 palkinnon merkittävästä panoksesta eläkealalla. Ambachtsheer on hollantilaissyntyinen kansainvälisesti erittäin arvostettu eläkeasiantuntija, joka johtaa Toronton yliopiston Rotman International Centre for Pension Management –yksikköä.

Ambachtsheer on jo yli 20 vuotta kehittänyt ajatuksiaan kuukausijulkaisussaan KPA-Letter. Kirja käsittelee työtuloihin perustuvan eläketurvan järjestämisen eri puolia laajasti ja ennakkoluulottomasti. Kirjan nimessä ”Pension Crisis” tarkoittaa ennen kaikkea vaikeuksia löytää siedettävää eläkemaksu- ja eläketason yhdistelmää väestön elinajan pidentyessä. Vanhoja järjestelmiä on supistettu ilman, että jätettyjen aukkojen suuruudesta on tarkkaa käsitystä ja ilman, että niiden täyttymisestä olisi takeita. KPA hahmottelee näkemystensä pohjalta myös optimaalista eläkejärjestelmää (The Optimal Pension System, TOPS), joka olisi sovellettavissa kansallisesti, alueellisesti, toimiala- tai yrityskohtaisesti.

Ambachtsheerin eläkejärjestelmätuntemus keskittyy angloamerikkalaisiin ja Hollannin yritys- ja toimialakohtaisiin eläkejärjestelmiin. Hän ei mainitse tai arvioi edes Ruotsin eläkejärjestelmää, Suomen järjestelmästä puhumattakaan. Ruotsin järjestelmä on viime vuosina kuitenkin ollut monien eläkejärjestelmäanalyyttikkojen ja varsinkin komission virkamiesten ihailujen kohde.

Ambachtsheerin mukaan eläkejärjestelmän tehtävä on tarjota vakuutetulle eläkkeelle siirtymisen jälkeen elinkaaren tulon- ja kulutuksen tasausta palveleva tulovirta, jossa ei olisi suuria yllättäviä muutoksia ainakaan alaspäin. Tästä seuraa muun muassa se, että vakuutus on parempi kuin yksilöllinen säästäminen, koska itse kannettu yksilötason elinaikariski olisi melkoinen yllätysten lähde.

Maksuperusteista järjestelmää Ambachtsheer pitää ongelmallisena, koska harvalla on riittävä finanssi- ja aktuaarilukutaito niin, että edes väestötason elinaikariski (aggregaattiriski) tulisi riittävästi huomioon otetuksi elinkaarisuunnittelussa. Asetelma tarjoaa vakuutukse-

nantajalle joko haasteellisen valistustehtävän tai ansaintamahdollisuuksia. Vakuutuksenottajan ja -antajan välillä on päämies-agentti-ongelmana tunnettu suhde, jossa päämies ei pysty selvittämään, toimiiko ”agentti” hänen parhaan etunsa mukaan.

Ambachtsheer on eläkejärjestelmän pakollisuuden kannalla, koska eri maista saadun kokemuksen mukaan suuri osa kansalaisista on lyhytnäköisiä elinkaarisuunnittelijoita. Vapaaehtoinen vakuuttaminen jää jälkikäteen arviotuna vajaaksi. Tätä käyttäytymistä selittävien tekijöiden listaan hänellä on esittää yksi hyvä syy lisää: ihmiset pyrkivät välttämään tappiota, ennaikainen kuolema on aina mahdollinen, ja varat menisivät silloin omalta kannalta hukkaan.

Ambachtsheer korostaa sitä, että eläkejärjestelmässä tulisi olla etukäteen selvät säännöt siitä, mikä osapuoli (työikäinen, eläkeläinen, työnantaja, takuulaitos, julkinen valta, tulevat sukupolvet) kantaa minkäkinlaiset riskit. Hän esittää useita esimerkkejä tapauksista, joissa riskien jakoa on jouduttu harjoittamaan neuvotteluilla ja kaupankäynnillä jälkikäteen. Jos on saatu yllättäviä ylijäämiä, joiden omistus ei ole selvä, ne jaetaan tyypillisesti liian aikaisin, tosin kaupankäynnin jälkeen. Vielä vaikeampaa on käydä jälkikäteen kauppaa yllättävien alijäämien ”omistuksesta”.

Ambachtsheer käsittelee järjestelmätason kysymysten – joista muutama on mainittu edellä – lisäksi eläkelaitoksen taloudellista ja riskiraportointia, johtamista (governance), hallintoelinten tehtäviä, eri asiantuntemusaloja edustavien keskinäistä (vähäistä) kommunikaatiota, laitosten tehokkuutta ja toimintakuluja ja niiden taustatekijöitä. Rahoitus- ja päämarkkinoita hän käsittelee paljon, erityisesti sitä, minkäsuuruinen on osakepreemio. Ambachtsheer argumentoi sen puolesta, että preemio on vaihdellut markkinoiden ”sentimentin” mukaan runsaan kymmenen vuoden jaksoissa. KPA:n mukaan preemio on tulevaisuudessa keskimäärin 1,5 – 2,5 prosenttia vuodessa, mutta vaihdellen siis jaksosta toiseen paljon näiden rajojen ylä- ja alapuolella.

Esiin ottamani aiheet riittänevät osoittamaan, että Ambachtsheerin teos sisältää jotakin myös jokaiselle Suomen työeläkejärjestelmässä toimivalle tai siitä kiinnostuneelle. Minkälainen alussa mainittu TOPS sitten on? Ei, ei se ole ihan työeläkejärjestelmämme kopio, mutta erojen kuromiseen riittäisi evoluutio, revoluutio varmaankin huuhtoisi muutaman optimaalisen piirteen mukanaan.

Teksti: Reijo Vanne

Eläketurvakeskus

Fil. maist. **Katri Raatikainen** on nimetty johtajaksi. Hänen alaisuuteensa kuuluu rekisteripalveluosasto, tietohallinto-osasto sekä kehittämisen tuki –yksikkö.

Merkonomi **Marianne Raassina** on nimetty johdon assistentiksi.

Insinööri **Samuel Rinnetmäki** on nimetty kehityspäälliköksi suunnittelemaan ja ohjaamaan arkkitehtuurien kehittämistä yhteistyössä työeläkelaitosten yhteisen arkkitehtuurin johtoryhmän kanssa.

Rekisteripalveluosasto

Yht. maist. **Juha Lanne** on nimetty osastopäälliköksi rekisteriosastolle.

Sosionomi **Jyrki Joutsenjärvi** suunnittelijaksi. Tradenomi **Reetta Kinnari** palvelusuunnittelijaksi. Tradenomi **Kimmo Kuisma** suunnittelijaksi. Sosionomi **Arja Laakso** pääsuunnittelijaksi. Valt. maist. **Milja Lappalainen** suunnittelijaksi. Fil.maist **Eija Pakkala** pääsuunnittelijaksi. Yo-merkonomi **Jaana Pörsö** suunnittelijaksi. Kauppatiet. kand. **Tiina Rantalainen** pääsuunnittelijaksi. Yht. kand. **Janika Rämö** suunnittelijaksi. Valt. maist. **Max Rönnberg** kehityspäälliköksi. Hallintotiet. maist. **Jussi Välimaa** palvelupäälliköksi.

Tietohallinto-osasto

Fil. kand. **Erkki Tenkula** on nimetty osastopäälliköksi tietohallinto-osastolle.

Fil. maist. **Esa Jukka** kehityspäälliköksi. Kauppatiet. maist. **Sini Juutila** projektipäälliköksi (kehittämisen tuki). Luonn. tiet. kand. **Päivi Kuoppala** projektipäälliköksi (kehittämisen tuki). Tradenomi **Anneli Louhelainen** kehityspäälliköksi. **Pirjo Siponen** projektipäälliköksi. Sosionomi **Eeva Vasanoja** kehityspäälliköksi.

Lakiosasto

Valt. maist. **Tiina Eronen** suunnittelijaksi. **Marjaana Lehtinen** erityisasiantuntijaksi.

Ulkomaisten eläkeasioiden osasto

Tradenomi, sairaanhoitaja **Anne Kuru** palvelupäälliköksi. Kauppatiet. kand. **Minna Puolamaa** määräaikaiseksi suunnittelupäälliköksi. Tradenomi **Anna Ruso** palvelupäälliköksi.

Eläke-Fennia

Mika Parkatti on nimitetty yhteyspäälliköksi Yritysasiakas- ja kumppaniyhteyksiin Keskiselle alueelle Jyväskylään.

Esa Jauhiainen on nimitetty yhteyspäälliköksi Eläke-Fennian Yritysasiakas- ja kumppaniyhteyksiin Pohjoiselle alueelle Ouluun.

Eläke-Tapiola

KTM **Petteri Vaaranen** on nimitetty arvopaperipäälliköksi korkosijoituksiin. KTM, DI **Teemu Tähtinen** on nimitetty osakealokaatiosta vastaavaksi arvopaperipäälliköksi. FM **Janne Vieri** on nimitetty matemaatikoksi vakuutustekniselle osastolle. FT **Tuomas Hakkarainen** on nimitetty matemaatikoksi tilinpäätösryhmään.

Etera

Eteran hallitus on nimittänyt lakiasiainjohtaja **Tuula Kallion** johtajaksi vastuualueenaan lakiasiat ja henkilöstö. Yhtiölakimies **Anna Kilpi** on nimitetty henkilöstöpäälliköksi. KTM **Johanna Mölsä** on nimitetty yksikön päälliköksi itäiseen alueyksikköön. **Leo Keltanen** on nimitetty yksikön päälliköksi läntiseen alueyksikköön. KTM, FM **Piia Kallio** on nimitetty markkinoituspäälliköksi. Merkonomi **Mika Jalonen** siirtyi alueyksiköstä asiakaspäälliköksi suurasiakasyksikköön.

Varma

Filosofian lisensiaatti **Katariina Sillander** on nimitetty viestintäpäälliköksi. Sillander toimi aiemmin Varman viestinnässä tiedottajana. Työeläkeyhtiö Varman hallitus on nimittänyt lääketieteen ja kirurgian tohtori **Jukka Kivekkään** Varman uudeksi ylilääkäriksi 1.5.2008 alkaen. Jukka Kivekäs seuraa tehtävässään Varman nykyistä ylilääkärinä, professori **Sakari Tolaa**, joka siirtyy osa-aikaeläkkeelle 1.6.2008. Jukka Kivekäs aloittaa Varma palveluksessa 1.4. ja ottaa vastaan ylilääkärin tehtävät 1.5.2008.

Veritas Eläkevakuutus

VTM **Ann-Charlotte Fredriksson** on nimitetty yhteyspäälliköksi Veritas Eläkevakuutuksen Yritysyksikköön. Merkonomi **Susanne Cronstedt** on nimitetty yhteyspäälliköksi Veritas Eläkevakuutuksen Yritysyksikköön.

TIEDOKSI

Työeläkevarat supistuivat viimeisellä vuosineljänneksellä

▶ Työeläkevakuuttajat TELAn jäsenyhteisöjen sijoituskanta oli vuoden 2007 lopussa 122,4 miljardia euroa. Sijoitusten markkina-arvo alempi syyskuun loppuun nähden lähes kaksi miljardia euroa.

Työeläkerahastojen sijoituskannan nousuvauhti on ollut viime vuoden viimeistä neljänestä lukuun ottamatta hyvä. Rahastot ovat kasvaneet voimakkaasti yli neljän vuoden ajan. Loppuvuodesta huolimatta rahastot lisääntyivät lähes kahdeksalla miljardilla eurolla eli noin seitsemällä prosentilla.

Osakesijoitusten arvo kasvoi vuoden aikana yli seitsemällä miljardilla eurolla 56,8 miljardiin euroon. Niiden osuus koko sijoituskannasta on 46,4 prosenttia. Osuus on alentunut kolmannen neljänneksen loppuun verrattuna lähes kahdella prosenttiyksiköllä. Vuoden 2006 loppuun nähden verrattuna niiden osuus on kuitenkin kasvanut kolmella prosenttiyksiköllä.

Osakesijoituksissa hedge-rahastosijoitusten määrä kasvoi vuoden 2006 loppuun verrattuna merkittävästi. Niitä on 5,5 miljardin euron verran, joka on 4,5 prosenttia koko sijoituskannasta. Osakesijoituksista niiden osuus on lähes kymmenen prosenttia.

Osakesijoitusten määrä väheni kolmella miljardilla eurolla vuoden 2007 neljännen neljänneksen aikana. Tästä netto-ostoja oli 400 miljoonaa euroa, joten osakesijoitusten arvonlaskua oli kokonaismäärästä 3,4 miljardia euroa.

Joukkovelkakirjojen määrä on laskenut vuositasolla yli kolme miljardia euroa. Osuus on kahtenut yli viidellä prosenttiyksiköllä 35,7 prosenttiin sijoituksista.

Kiinteistösijoitusten kokonaismäärä on pysynyt varsin vakaana. Vuoden aikana niiden määrä kasvoi 11,2 miljardiin euroon. Niiden osuus on hieman yli yhdeksän prosenttia kaikista sijoituksista.

Stakes ja Kansanterveyslaitos yhdistetään

▶ Sosiaali- ja terveysministeriön ja sen alaisen laitosten organisoitiin esitetään suurta muutosta. Muun muassa Stakes ja Kansanter-

veyslaitos yhdistetään hyvinvoinnin ja terveyden tutkimuskeskukseksi, jonka odotetaan panostavan entistä enemmän tutkimus- ja kehitystoimintaan.

Myös Terveydenhuollon oikeusturvakeskus ja Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus yhdistetään.

Selvityshenkilöinä toimineet professori **Jussi Huttunen** ja varatoimitusjohtaja **Kari-Pekka Mäki-Lohiluoma** luovuttivat esityksen ministeri Liisa Hyssälälle viime vuoden lopussa.

Muutoksia ei esitetä kaikkiin ministeriön alaisiin laitoksiin. Muun muassa Työterveyslaitoksen asema pysyy ennallaan. Selvityksessä sivutaan löyhästi myös Eläketurvakeskusta, jonka oma, erillinen asemansa ministeriön organisaatiokentässä ei muutu.

Tavoitteena on lisätä STM:n mahdollisuuksia keskittyä omaan ydintoimintaansa eli lainsäädäntöön, budjettityöhön ja strategioiden linjaukseen. Tutkimus- ja kehitystoiminnan siirtäminen entistä selkeämmin uusiin laitoksiin puolestaan vahvistaa niiden resursseja ja asiantuntemuksen keskittymistä. Henkilöstömäärä ei tämän uudistuksen vuoksi vähene.

Selvityshenkilöiden raportti lähtee lausuntokierrokselle, jonka tavoitteena on olla käyty jo tammikuun loppuun mennessä. Sen jälkeen ryhdytään tositoimiin, ja uudet laitokset näkevät päivänvalon jo vuoden 2009 alussa.

Työeläkevakuuttajille vastuullisen sijoittamisen periaatteet

▶ Työeläkevakuuttajat TELAn hallitus on hyväksynyt uudistetun vastuullisen sijoittamisen periaatteet. Periaatteiden tarkoituksena on kehittää työeläkevarojen vastuullisen sijoittamisen menetelmiä ja toimintatapoja. TELAn jäseninä olevat työeläkevakuuttajat toteuttavat niitä itsenäisesti omaan sijoitustoimintaansa sopivalla tavalla.

Periaatteisiin on sisällytetty Yhdistyneiden kansakuntien vuonna 2006 hyväksytyjen vastuullisen sijoittamisen periaatteet. Ne tarkoittavat ympäristöön, yhteiskuntaan tai sijoituskohdeena olevien yritysten hyvään hallintotapaan liittyvien asioiden ottamista kiinteäksi osaksi sijoitustoimintaa ja omistajuutta. Oleellista on omistajaohjauksen painottaminen, yhteydenpito ja vuoropuhelu sijoituskohde kassan kanssa, sen sijaan, että laadittaisiin esimerkiksi vain ”mus-

TIEDOKSI

tia listoja” yrityksistä tai toimialoista, joihin ei sijoiteta.

Eläkevakuuttajan tulee periaatteiden mukaan vaikuttaa tehokkaimmalla käytettävissä olevalla tavalla. Vastuullisuuden vuoksi ei tule kuitenkaan uhrata sijoitustuottoja. Sijoitustoiminnan avoimuus on tärkeää ja vastuullisuuden toteuttamistavoista tulee raportoida säännöllisesti ja riittävän yksityiskohtaisesti.

Työhönpaluun tuki ontuu

▶ Vain 41 prosenttia työterveysasemista tarjoaa työpaikoille pitkiltä sairauslomilta työhönpaluun tukipalveluja sovitusti, ja nekin käytännöt vaihtelevat paljon. Näin kertoo Työterveyslaitoksen osana kolmen vuoden välein tehtävää Työterveyshuolto Suomessa –kyselytutkimusta tekemä selvitys.

Tutkimus tehdään sosiaali- ja terveystieteiden toimeksiannosta ja se selvittää työterveyshuollon palvelujärjestelmän kehitystä. Tutkimuksen kohteena ovat kaikki työterveys-

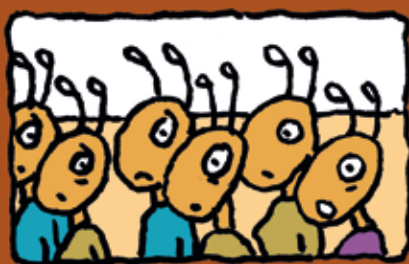
palvelujen tuottajat Suomessa.

Aiemman tutkimustiedon mukaan työhönpaluun aktiivinen seuranta ja edistäminen vähentävät merkittävästi sairauspoissaolopäiviä ja -kustannuksia.

Tutkimuksen mukaan työterveyshuollon ja työpaikan sopimissa työhön paluun tukikäytännöissä oli huomattavia eroja. Vain harvoilla käytäntö oli kirjattu työterveyshuoltosopimukseen tai -suunnitelmaan.

Työhönpaluuprosessi vaatii lisää tutkimusta, sillä erilaisten käytäntöjen toimivuudesta ei tiedetä tarpeeksi.

Yhdyskunta

www.tahtikuviot.fi

"Johtajuuden ei pitäisi olla sukupuolikysymys."

PALAUTTEEN PAIKKA

Mikä mielestäsi on tämän lehden kiinnostavin juttu?

Mitä aiheita haluaisit lukea Työeläke-lehdestä?

Kerro juttuideasi.

Työskentelen työeläkeyhtiössä tai -laitoksessa:

kyllä ei

Kiitos palautteesta!

Voit lähettää mielipiteesi toimitukseen myös sähköpostilla: kati.kalliomaki@etk.fi

Eläketurvakeskus
maksaa
postikulut

Työeläke-lehti

Eläketurvakeskus

Tunnus 5001479

00003 VASTAUSLÄHETYS

Retirement age in the Nordic countries

► The results of a recent study show that, in the Nordic countries, those with the highest retirement age are Icelandic men, on average 64.5 years. Those with the lowest retirement age, 59 years, are Danish women. The retirement age in Iceland has been 2-3 years higher than that of the other countries over the whole period 1996-2005.

Icelanders stay in the labour market over two years longer than do Swedes and Norwegians. These, for their part, retire a couple of years later than do Danes and Finns. Some years ago the retirement age for 50-year-olds was in Finland still clearly the lowest of the Nordic countries.

In Finland the difference between men and women is the smallest, and in Iceland the largest. In Finland women retire slightly later than men, whereas in the other Nordic countries women retire earlier than men.

The number of years in retirement for men in the Nordic countries is on average 20 years. In Iceland the number is a couple of years lower, however. Finnish and Danish women spend 4 years and Swedish, Norwegian and Icelandic women 6 years longer in retirement than men.

National indicators for the expected effective retirement age have already previously been in use in Finland, Norway and Sweden. The Finnish Centre for Pensions primarily uses the national indicator to describe changes in the expected effective retirement age and differences in retirement age between different groups of people. The Nordic indicator completes the picture by providing data on the Finnish situation compared to the other countries.

The Nordic expected effective retirement age is calculated on the basis of the same principle as life expectancy. The indicator is independent of the age structure of the population, and describes the average age of retirement under the assumption that the age-specific retirement risks and mortality rates remain at the level of the year of observation. The expected effective retirement age is calculated for 30-year-olds and 50-year-olds, and it is based on the employment statistics published by the statistics offices of the Nordic countries.

The indicator is an indication of Nordic cooperation, and the results are now published for the first time.

Personal pension accounts

► The question of closer links between pension contributions and pension benefits at the individual level is significant from the viewpoint of employment rates. At one extreme the pension contribution can be seen as a tax-like levy, which in its entirety benefits current pensioners. The other extreme is a personal pension account, where the contributions accumulated in the account, with returns, determine the individual's pension level.

These personal pension accounts are a pure form of defined contribution pension schemes, as the pension benefit is solely determined on the basis of the accumulated capital and its returns. From time to time moves towards a defined contribution scheme have also been demanded in Finland.

Some countries, for instance Sweden, have introduced notional defined contribution schemes, which function on the principle of pay-as-you-go but "imitate" a fully funded account scheme. In Sweden a small proportion of the defined contribution scheme is made up of real pension accounts (premiapension), and the account owners decide on the investment of the assets.

Advantages cited for the Swedish model include well-functioning administration of the scheme, increase in overall saving, and a scheme which is cheap, efficient and democratic. One drawback is that this pension component results in pensions of difference size. Those who know how to invest benefit from this system. About 70 per cent of Swedes make an active choice as to the investment of this pension component. People with low income and little money in the account often do not make an active choice. Doubts have also been raised as to whether such an investment element fits into a mandatory pension scheme.

These account schemes can be classified in two ways on the basis of whether the scheme is mandatory or voluntary, and whether it replaces the statutory scheme or supplements it.

As a general conclusion regarding the experiences of pension account schemes it can be stated that the pensions field is often split into many small pension funds. This has led to fairly high administrative costs. The account schemes perhaps also rely too heavily on people's awareness and knowledgeability.

The difference between notional defined contribution schemes and traditional defined

benefit schemes is surprisingly small from the viewpoint of financing. In both, the financing of pensions in payment is based on the principle of pay-as-you-go. Both may further include a buffer fund.

The reason for a change to a defined contribution scheme has often been a threat to the sustainability of the pension scheme. This is not the case for Finland, however. It can, further, be stated that a tighter link between pension contributions and pension benefits is possible also in a defined contribution scheme. One example of a move in this direction is the Finnish pension reform in 2005.

Management not a question of gender

► In the social insurance sector, women in top management positions are not very common but they do exist. Traditionally top management in the social insurance sector has been dominated by men, but in recent years women have also been nominated to top management positions.

As a whole the social insurance sector is dominated by women and there are also many women in middle management. Over time the number of women in top positions will probably increase.

One way of achieving this is that women keep on applying for challenging jobs and are also ready to take on new challenges. Women can be managers just as well as men.

Besides expertise in the field being a manager also requires managerial skills and cooperation skills. There might be differences between men and women as managers, but the differences between the genders are smaller than the differences between individuals. So the differences in management style are not that much due to gender but rather to the person's individual traits.

As regards chief executives, his or her job is not to consider every single little detail. Instead it should be possible to respect and trust the others in the workplace community and their expertise. However, the manager should of course also be an expert in his or her own field. In any case, regardless of whether the manager is a man or a woman, he or she is in a way a "team leader". The manager cannot alone possess all the expertise needed.

KÄSIKIRJAT

Työeläkelainsäädäntö 2007 täydennysosa

► Kirja täydentää Työeläkelainsäädäntö 2007 -kirjaa, joka sisältää työeläkelait ja niiden voimaannpanolait sekä niihin liittyviä lakeja ja asetuksia. Tähän täydennysosaan on koottu käytännössä usein tarvittavia valtioneuvoston ja sosiaali- ja terveysministeriön asetuksia, joitakin lakeja sekä otteita eläkesäätiö-, vakuutus- ja vakuutusyhtiölaeista.

Toimittajat: Eliisa Ryyänen ja Barbara D'Ambrogio-Ola
Sarja: Eläketurvakeskuksen käsikirjoja 2007:7
ISSN 1795-9578

TILASTORAPORTIT

Yksityisen sektorin työeläkkeiden rahoitus vuonna 2006

► Tässä vuosittain ilmestyvässä tilastoportissa tarkastellaan yksityisen sektorin työeläkkeiden rahoituksen pääperiaatteita ja eri eläkeläisten mukaisten eläkkeiden rahoitusta vuonna 2006. Lisäksi raporttiin on koottu keskeisiä tilastoajankasvoja yksityisten alojen työeläkemenoista, vakuutusmaksuista ja eläkevaroista vuosilta 2002–2006.

Tekijä: Marja Kiviniemi

Sarja: Eläketurvakeskuksen tilastoraportteja 1/2008
ISSN 1459-3823

Expected effective retirement age in the Nordic countries

► Raportti sisältää tietoja eläkkeellesiirtymisistä ja eläkkeelläoloajasta Pohjoismaissa. Maakohtaiset luvut ovat keskenään vertailukelpoisia, koska eläkkeellesiirtymisikä on laskettu yhteismitallisista aineistoista samalla menetelmällä.

Raportissa julkaistaan ensimmäisen kerran yhteispohjoismainen eläkkeellesiirtymisiän

odotteen laskentakaava ja sen mukaisesti lasketut tulokset kaikissa Pohjoismaissa. Julkaisu on syntynyt pohjoismaisen yhteistyön tuloksena ja työtä on koordinoitunut eläkevakuutusalan yhteistyöryhmä *Nordiskt Utvärderarmöte*.

Sarja: Finnish Centre for Pensions;
Statistical Report 2/2008
ISSN: 1459-3823

KATSAUKSET

Kokonaiseläke 2008. Työeläke, kansaneläke ja verotus.

► Katsauksessa on koottu yhteen kokonaiseläkkeeseen vaikuttavien osien määräytyminen vuonna 2008. Esimerkkitaulukoiden avulla on esitetty, miten kokonaisnettoeläke muodostuu eri tulotasoilla. Katsauksessa on tarkasteltu työeläkkeen ja kansaneläkkeen ja sen lisien määräytymistä ja eläkkeiden verotusta kyseisenä vuonna. Eläkkeiden verotuksen yhteydessä on tarkasteltu verotusta yleisemminkin ja vertailtu eläkkeensaajien vero- ja maksurasitetta eri tulotasoilla palkansaajien vastaavaan.

Tekijä: Juha Knuuti

Sarja: Eläketurvakeskuksen katsauksia 2008:1
ISSN 1236-7737

KESKUSTELUALOITTEET

Lakisääteisen eläkejärjestelmän etuudet ja rahoitus iän mukaan ja sukupolvittain

► Keskustelualoitteessa arvioidaan historialliseen aineistoon pohjautuen eläkkeiden rahoitusta ja eläke-etuuksia iän mukaan ja sukupolvittain. Työssä keskitytään selvittämään, kuinka paljon eri vuosina syntyneet ovat tähän mennessä rahoittaneet eläkkeitä ja saaneet eläke-etuuksia. Työssä arvioidaan myös projektioita hyödyntäen eläkkeiden nettorahoitusta sukupolvittain ja sukupolvien eläkejärjestelmästä saamia tuottoasteita elinkaarien aikana.

Tekijä: Jukka Gröhn

Sarja: Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita 2008:1

Tulojen muuttuminen eläkkeelle siirryttäessä

► Artikkelissa tutkitaan vuonna 2003 eläkkeelle siirtyneiden henkilöiden tulojen ja tulojen muuttumista tarkastellaan eläkettä edeltävien ja sen jälkeisten brutto- ja nettotulojen avulla. Erityisesti tutkimuksessa tarkastellaan ”eläkkeiden korvaussuhteita” vastaavia omaeläkesuhteita. Tutkimusaineistona on Tilastokeskuksen väestöaineistosta poimittu laaja yli 500 000 henkilön paneeliotos vuosilta 1995–2004. Aineiston avulla eläkkeelle siirtyneiden henkilöiden tulokehitystä ja tulojen muuttumista pystyttiin ensimmäistä kertaa seuraamaan usean vuoden ajan.

Tekijät: Juha Rantala (ETK) ja Ilpo Suoniemi
(Palkansaajien tutkimuslaitos)

Sarja: Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita 2007:6

WORKING PAPERS

The Role of Pension Policy in Promoting Longer Working Careers of Older People

► Artikkelissa tarkastellaan ikääntyneiden työllisyyskehitystä viime vuosikymmenen lopulta lähtien ja eritellään työllisyyden ripeän kasvun taustalla vaikuttaneita tekijöitä. Ikääntyneiden työllisyyskehityksessä näkyvät suotuisan talouskasvun ohella erityisesti ne uudistukset, joita on tehty varhaiseläkkeiden käytön rajoittamiseksi. Myös laajat työelämän kehittämisen politiikkaohjelmat mittavine tiedotus- ja koulutushankkeineen ovat muokanneet maaperää suotuisaksi ikääntyneiden työssä jatkamiselle.

Tekijä: Eila Tuominen

Sarja: Finnish Centre for Pensions Working Papers 2007:3